1

Impresa 1039

Bertoldino..

"

Comedia humorística en cuatre actes y en vers, original de los autors: Pitarra, Feliu y Codina, y Molas y Casas.

Acte 1.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA BARCELONA

1887

11 4 0

Bertoldino

" " " " " " " " " "

" " " "

"

Personatjes

Marcolfa.

Reina.

Palmira

Dominga

Prudencia

Bertoldino

Herminia

Rey.

Duch

Comte.

Eurich.

Estornell

Sastre.

Hortolá.

Metge y Capita.

Acte primer

Cuadro 1.

Una cambra d'estudi en lo pa-
lau del rey ab biblioteca, cola-
veras, libecas, cuadros d'orca-
bats antiquetats, pedras mine-
rals, telescopis, maquinas mes-
maticas, &c &c...

Escena 1.

Hermini = lo Compte.

Com. Al demés, ii, sabi Hermini;
heu pescat una gran ganga.
Conceller del rey! Potdica!
Heu tret 'l bé.

Her. Ie tret la llana
del clatell del rey, quan era
ols aprenent de monarca,
y ell al fi sab regoneixe
que 'ls meus serveys li fan falta.

Com. Y perqué diheu qu'us va
treura

Her. Per una grossa rucada.

Va veni'l Rustich Bertoldo,
qu'ara fa es llavó de malvas,
y com que ab sas agudesas
va guanyá'l cor del monarca,
resultá qu'aquest va dirme
que'ls meus consells li sobravan
perque, ab las claras ideyas
que l'agut rustich li dava,
fa'n tenia prou pel gasto
de regi'l regne y ja casa.

Com. Y heu cobrat la cessantia?

Her. He cobrat tota la paga.
Ja se sab que à las cortz, compte,
cobra mes qui menys treballa.

Com. Pero ara, mort en Bertoldo,

ja tindreu feyna.

Her. Y molt llarga.

Jo só un sabi universal,
de fecunditat tan vasta,
que per servir reys y princeps
puch ben dir que só la nata.
De tot lo del mon se un poch
y de res del mon se masia.
Tracto un pich de las estrellas;
se balla una contradansa;
bufo parlador la trompa,
puntejo un pich la guitarra;
parlo set ó vuyt idiomas;
so; mestre de mimismatica
y la fisica y la quimica

son las meves grans palancas.

Com. Pero ara bé aneu d'astrólech.

Her. Es la feyna que faig ara.

Aquesta nit hi observat
lo curs de la via láctea,
y jo, en tractant ab estrellas,
vinga paparina llarga;
tunich vert vermell y negre
y caballera de cánem.

Com.: Es dir, doncbs, que ab lo que veig
vos teniu roba variada?

Her. Roba y fitich adecuat
per cada feyna que in pagan.
Duch barba, per fer d'astrólech;
per fer de sabi tinch calva;
soch curt de vista per veurhi;
tinch lo nas fort per las gafas,

y ii conve'l pel me·creip
pergue tinch una pomada.

Com: Ja es prou barrinar

Her. Calculo,

· y com que lo jut m'agrada...
per fé'l sabi, vaig de grech;
d'Hercules, per fer gimnastica;
duch barretina d'estamps
per ser mestre de guitpalla
y per ensenyá'l minuet
grecol. caraca· y esparra.

Escena 2.

—

Les mateixos. Estornell.

—

Et. Gue Deu me in guart de vostés,

Her: ¡Hola! ¿Es tu cap de carbassa?
Es: Vinch aquí ab aquests minyons
pera preparar la taula.
Com. Pero bé, vejam, digueumha
¿qué hi fem en aquesta cambra?
Her: Veig que la pregunta indica
no saber res del que passa
y us ho diré. El tal Bertoldo
quan va sé á las mortals ánsias,
va otorgar son testament
á un notariot Camándula.
Era 'l tal de la vellesa,
y, tenint lletra poch clara,
vaféu unas potas de mosca
qu'ell sol las desenredaba;
mes de prompte va morir
ofegat d'un atrach d'asma,

al mateix punt qu'n Bertoldo
també á Deu donava l'ánima,
y llavors se va trovar
lo nostre estimat monarca
en que, trovant testament
ab obligacions dictadas,
no sabia como llegirlo
per ser la lectura opaca.
Allavors fou quan, de mí
tenint bona recordansa,
me va dir qu'aquí vinguési;
vaig ocupá aquesta cambrá;
vaig descifrá'l patracol
sense perdre una paraula,
y anuy com anuy estich
ab la cosa preparada;
de modo, que sols espero

qu'á n' agui vinga 'l monarca
per llegi al punt d'en Bertoldo
la voluntad soberana.

Com: Soberana?

Her: Si; sem dupte;
porque 'l rey, per tant ragrada
té la voluntad del Rutich
qu'á n'agui l'aconsellaba,
que vol que tot quant ell mani
se empleigi sens cap falta.

Est: Y es tant al peu de la lletra
lo que 'l sabi Hermini parla,
qu' ara estantme al comentirí
n' he vist la prova mes alta,
Ha dí al morir en Bertoldo
al Rey y á quants lo voltaban
que manaba que ra mort

no cortés may ni una llágrima.
Que l'home qu'es mort repora;
que'l que repora, descansa;
y que no 'ns den catar plors
qui esta millor que nosaltres.
Lo rey va jurá obehirlo;
y ara mentres l'enterraban,
com que'l rey veya venir
que li'espurnaban las llagrimas,
vinga alli posarse á riurer,
y fer sals y fer ximpladas,
no mes per cumplir beinbé
la seva ecelsa paraula.

Can. Jo crech que'l rey sabi Hermini,
se'ns torna un pich tarambana.

Her: Lo que jo us dich; es magnifich;
es un rey d'esta per casa.

Es: Silenci!...

Com: ¡Qu'es?...

Es: Que ab la Reyna
cap aquest canto s'atansa.

Escena 3.

Los mateixos - lo Rey la Reina,
Enrich. Palmira: Acompanyament.
(de dol)

Rey: ¡Que Deus guart tabi Hermini!

Her: Den guarde a la magestat.

Rey: Ja 'l tenim mort y enterrat.

Her: El lo mes bon determini.
Me tenia per conseller,
y us ho vaig dir de seguida.

¡Es mort! ¡Ha perdut la vida?
¡Donchs qu'l enterri'l fosser.
Com: Ah! ¡Aixo vau dir!
Rey. En tot afina.
Rei: Deixa sorprer lo que sab.
En: Be; es clar; com que obre'l cap
hi deu aguerta papanina!
Rey: Ah! si a'n'al comensament
de teni en Bartolo 'l mal
jo arribo à fer mes cabal
de lo vostre gran talent....
pero res...van comensar
la ranta de Badalona;
un metje inglés, qu'és persona
que sembla qu'ha de curar;
un pastor d'Ihent pare nostres...
res...¡Que hi farem? Ja es ità fet!

Jo..¡ah! no no.. Riem.. Pobret!

(Toti riuhen)

Her.: ¿Y aixó de dol doneu mostras?

Rey. Aixó; ell ho va manar
pocks moments ans de morir.
Pero acabemne d'eixir
perqué es tart y vull dinar.
¿Haben descifrat la lletra
del testament?

Her.: Está apunt,
y ara no llegirem tot junt,
si ja altera ho vol permetre

Rey. Si, perque la gana ataca,
y li budells ja'm fan rau rau,

Her. Puig, donchs, ja que aixó vol
plau
ci posarme un pich de gala.

(Se'n va)

Escena 4ª

Los mateixos, menos Hermini.

Rey: Quin sabi!

Com: 'L que ell no endevini
ja ho poden llenar senyor.
Ell ha sigut l'inventor
del gran aiparop d'Hermini.
(Alabemlo; qu'hem quedat
qu'ell m'alabaria à mi.)

Escena 5.

Los mateixos lo Duch.

Duq: Oh! Senyor Rey!

(Layent de genolls.)

Rey Ti a'n'aqui?

Duq: Perdoneume per pietat!
He fugit de la patrulla
que se me'n duya al deiterro,
y, com que sé que no m'erro,
suposant que ella hont se oculla
que vos trovi, l'vostre cor
ha de ser piados ab mi,
de genolls mireume aqui
y lliureume de la mort.

Escena 6ª
Le mateixos Un Capita. Soldats.

Cap: Miremel, ¡prenelo!
Atrás.
Rey
Allá hont se fo ninguno.
Duq: Ah! Senyor. La sort tirana

el qui m'ha portá en aquet cas.
Rey: ¿La sort? Sabi á n'á quin punt
vens á demanar clemencia?
A n'al punt que per sentencia
voldria veure el difunt.
Est: (Ay, ay, ay! Juntament
lo trovo ab la morca al nas.)
Rei: Penseu temyor, que n'son cas,
la enveja 'l fa delinquent.
Pal: Perdonemlo: jo 'l perdono.
En: Si val lo precb de 'l Eurich
jo 'l perdono y li' lo amich.
Rey: Donchs jo 'l perdó no li' dono.
Y no t' perdono, ni dech,
perque 'l lloch d'ahont venim ara,
me espanta mes encara
y dóna que fa á n'al ten precb.

¿Sabs d'hont venim?

Du. Oh! Senyor!

Rey: Venim d'enterra'n Bertoldo.
Per tu trencat, ja no·ls oldo
may mes lo meu bon humor.
Venim de portá al forcar
l'home á qui tu has pres la vida,
perque, ab ta rábia atrevida,
li vas tota enmatrinar.
Oh! Pero perqué tu miris
que abatentlo baix á lley,
ols has fet que'l cor del rey
tinguéi per ell mes deliris,
ja pugas que l'funeral
ha estat feta tant sumptuosa
que anar con ell á la fosa
se fa ols un princep real.

De primer la marxa obrian
a cavall iii batidors
qu'eran los cuyners millors
que a'n'ell a taula 'l servian.
Despres seguian los nanos
tots al glassa a'n'al barrets.
Despres a' dalt d'un burret
las sabatillas, los vanos
al que 's ventava a l'estiu
y ultimament los gegants
portant dol á n'all turbants
per dá' á la festa atractiu.
Despres seguia á n'aixo
ell mort en lo carro mato,
quatre ploraners barato
perque han vigut de debó'
y á darrera 'l carro aguet

l'ase qu'ell va du de cara
perque l'ha plorat fins l'ase!
no mes que tu ha estat fret.

Duq: No hi tornaré mes, senyor.

Rey: Sí, no hi ha perdo per tu.
Al reves; cartich mes dú
vull donarte y mes dolor,
Ara ai n'aqui'l sabi Hermini
llegirá lo testament
d'aquell rutich excelent
y jo he fet lo determini
de que tu perque d'enveja
moris a'n'aqui mateix
jo ho fet lo que se'ns llegeix
ab lo fel que t'negunteja.

Rei: Oh! Senyor!..

Rey: Ni una paraula!

Després d'aixo desterrat.

Escena 7ª

Lo mateix Herminii.

—

Her: Ab un protocol rota y bras
y vestit de notari;
Senyor; ja estich preparat.
Rey: Donchs mut tothom y a la taula.
(Herminii l'asienta a la taula
que ab candeleros y convenientment i'ha indirat
a l'hora. Lo rey a l'inocat,
la Reina a l'altre y tots los
demés fent rotllo ab las
cadiras.)

Her: "En nom de Deu tres y hú
malalt y estant en deféi
perque veig quan ja me n'vaig
que'm mero d'un empaipaig
otorgo'l meu testament
à n'al notari present
qu'ho es de totas maneras
perque es vell y porta ulleras
per veurer millo à la gent.

Rey.: (Ja ab aiyo'l veu la cordura
d'aquell rustich ens igual.)

Du.: (Y jo hi veig l'home fatal
que va fer ma desventura.)

Her.: "De primer y avans quetot
declaro ens mentim un mot
que jo no tinch mes parent
ni parentiu ni adherent

qu' una dona y ^meu un fill
que viuhen iens cap perill
ell horen y muller ella
que per ser cam es famella
te un caracter molt ienpill"

Rey: Oh! (Gran sort! Te descendencia.
Rei: Ja aixis lo dolor me para.
Du: (Si'l noy es be de sa rassa
mi esperar dech sa clemencia.)
Her: "Marcolfa 's diu ma muller
y viu al poble primer
que 's trova eixint dela cort,
lo meu fill que no es fill bort
Bertoldino 's diu de nom
y a n' alli" l coneix tothom
perque a tots dona treball
y enguietant pollas y galls,

te' barallas ab las vehinas
y arma grans tarrabastalls."
Rey. Deu ser aiperit com son pare.
Rei: Oh! L'havem d'anà à buscar
Mer. Ara ve lo disposat.
Rey. Si; callem un pich encara.
Mer: "Dels meus bens y propietats
deixo'l burro a n'al meu fill
à la dona los remats
y l'olivit a n'als ingrats
que m'han portat en perill.
Item mès deixo'l barret
à qui no tinguire al cap,
perquè'l que li te li te fret,
com que fa te'l clatell net
mala que guanyarel sab.
Las rallas tot de seguida

lai deiço à la dona, sort
que temps ha per temir crida;
si no las va du en ma vida
que lai duguí sent jo mort.
Item. Deiço una sabata
à persona poch devota
perqué à la quefa ei beyata,
con que anant dercalia 's mata
no li falta aipó ni bota.
D'altra, si ci n' al balcó 's posa,
con las dos obertas són
riurá alli, y no fara nosa,
y, quan no hi faci altre cosa,
será jo que 'm rich del mon.
De la Palmira y l' Enrich
vareig dir per bromejar
que 'ls vaig fer cansar à Vich.

Donchs ri ho vaig dir me'n deidich,
y el Rey los ha de casar.
A n'al Duch, perque es un ruch
que'l deixin en llibertat;
com que mort vèurel no puch.
y ell ja no te sueh ni bruch
prou caitich te' sentmalvat."

Rey: Oh! No, no puch consentirhi.
Du: Per pietat feuho senyor.
Rey. Lo manáaixò fou delirí.
Rei: Jeuho perque al cementiri
no perdi ell lo bon humor.
Mer: "Demano que se m'enterri
al dessota un presseguer
perque aixis sente que m'errí
quan jo ab un arrel m'aferri
prèssechs bons li' faré fer.

Aipis mi mort, ieré inutil
com molts gandulots ho son
que viuhen ab pretest futil;
l'home honrat té de ser útil
fins quant es mort ai n'almon.
La Marcolfa, si caiera
tinquiés, que 's torni a caiar,
que la dona es marrullera!
y, en privantli una fal-lera,
es quan mes la vol lograr.
En quant als meus **ossos**, manya
den vos per ferne botons,
y pintas per tot Espanya....
per ferne tintes de banya
la dona rab si son bons.
Mireuvos en tot d'entendre,
perque ser util m'agrada

·pe'l lloch ahont ré ns puga pendre
y, quant no altre cosa, cendra,
puch servir per la bugada.
Deigo al Rey lo bon concell
de que estimi molt al poble,
al poble que l'oulga a'n'ell
y que tinga bon cervell
entre mitj dels dos lo noble,
y mentres tots lo bolero
balleu malalts y al salut
iiguen bon con conré serbo
y aden ii'an mentre m espero
a'n' al camp de la quietut.
No vull may que minqui plori
pensant en la meva mort
puig un ruch den ser qui ignori
que ii es trist qu'un home i mori

.lo ser ja mort es gran sort.
Si ;ò bo 'l cel es ma casa,
;i dolent, va es vostre anhel,
al infern com bala rasa...
no veseu per mi; 'ls brams d'ase
diu que no pujan al cel.
Ab cap cla y bona memoria
tal monteitament he dat
que pot ja passa à l'historia
y aqui pau y despréi gloria
y Deu m'hagi perdonat..."
Rey: Ah, ah, ah, ah! Rihou, riguemhi
per cumplir bé 'l testament,
Her: No; esperevos un moment
que hi ha una nota...
Rey.. Tornemhi.
Her. "Item per que 'l meu Bertoldino

el molt tonto, li aixís fós
jo li marco 'l seu destino
que 'l rey, que 'es bó, fa endevino
que 'l cumplirá generós.
Full dons que per un rol cop
priga demanà a n'al Rey
de tot lo que tinga aprop
lo que 'aixó 's mani com lley.
Advertint, y aixó 's dispora,
per vencer ri' ell sab pensar
que, si eiquerra 'l que proposa
ni ell pot demana altre cosa
ni el rey li pot torna a dar.
Respecte de ma muller
Marcolfa, no faig cap deixa;
es vivasatpa, y com le'
que de tot, i'ip iempre bé

já us ho dirá ella mateixa."

Rey: Oh! S'ha vist may mes cordura,
mes discreció, mes saber...

Rei: Y pensau tenyor Rey...

Rey. Re
mes que cumplir la escriptura,
Tant aquit, tabi aiperit
Pobre Bertoldo!

Tots. ¡Pobret!

Rey: Era astut, era discret.
Riem!

Tots: Ju'era divertit. (Riuen tots)

Rey: Bueno, bueno, ja va be,
la vostre atenció reclamo
Ordeno, perque or so l'amo
que fen lo que jo faré.

(Jent una gavyota nerviosa,
tots l'imitan.)

¡Ep! Alli nervis donen treva
no moqueu lo cap per res,
que aixo de gavyotas es
¡olament propietat meva.
So Duch lleit y en llibertat.

Du. Ah! gracias, gracias, Senyor!

Rey. La Palmira 'l seu amor
lograrà casantse aviat
ab l'Enrich...
Oh gran ventura!

En.

Pal. Gracias, senyor!

Rey. Y vos y ell
sabi Hermini, l'Eternell
que serviume be procura
anirem à la montanya

ahont ja trovar en devino
aquest jove Bertoldino
per qui'l rustich tant l'afanya.

Rei. Oh! Si, anemhi derrequida.
Her. Deu no'ns donga altres treballs
deuros burros y caballs
y marjarem de seguida
Rey. Burros à n'al meu reyalme!
Com. Burros ray, per tot n'hi ha'.
Rey. Disposemvos à marpar;
no vos ho prenqueu ab calma,
Per posarho à punt de olfa
tot mon treor vos destino
y vinga aqui en Bertoldino
y ja mare la Marcolfa,
Anem Reina.
Rei. Anem senyor.

Escena 8.

Los mateixos, menos Rey y Reina.

—

Hor. Ja ho sentiu; fer l'equipatge
y al moment empendre'l viatje
per servir al Rey ab honor,
(se'n van)

En. Oh, Palmira! son cor bo
dispora nos fa'.
Et uritat.

Pal.

(se'n van)

Du. Torno fa à està en llibertat
y aixo será si ho vull jo.
(se'n va)

Cuadro 2.

Carrer curt.

Escena 1.

Duch. Aviat. Estornell.

Duc: Bé, ja 10ch lliure com l'aire;
pero 1ech, pobre y pelat
y el 1er Duch y desempleat
francament, no dóna gaire.
Y po que 10' m diplomatich
que li fet trontollar laterra
no 1abré arma á n'al man guerra
com sempre hi fet sistematich?
Vaya si ho faré! L'amor
tindré de nou si á mi 'm plau
y de nou á n'al palau
seré 1ol, amo y senyor.

Com? Oh com? Aquí es trontfo
trech de nou manyas y trassat.

Jo't conech iort, y quant paras
qui no't pren mereix barto.
El: Ay, ay! Senyor Duch iónvos.
Du: Eh tú? vens bé barnapera.
El: No perque un hom va depressa
y vos iòu molt enfadós.
Du: Ay aixó doncha? Perque eh aqui?
El: Perque hi anat á portar
baguls pels qu'hem de marpar
á buscar il rustich alli.
Dug: Ah! Já, á buscá en Bertolino.
Ent: Y ja maré la Marcolfa.
Ja tot está á punt de tolfa.
Baguls, regalos, tocino,
si hem de brenar pel camí;
ventalls per si'l tolfa pena
y una bran bòta ben plena

de ducats per fer l'veni.

Du: Y a'n'aqui'ls hai d'esperar?

Et: A n'aqui.

Du. Donchs esperem
y, mentre aixo fas, parlem
per ii ab tu'm puch arreglar.

Et. Y que vols?

Du. Ben aviat
lerá dit y iens fer broma.
Digau Eternell. Vols se'home!

Et. Oh! Aixo'vay.

Du. Home acabat.

Et. No, m falta re gracia a' Dew

Du: De pessar del teu cor no;
pero't falta posicio'
y eitat digne de nom teu.
Y agradaria de pronte

porarte à senyorejar
y no haber de bonguejar
per si 'l sastre 't porta 'l compte?
T' agradará ab pluja o nev
com senyor de noble ranch
ab cotpe enguitpar defanch
ci n' als que vagin a peu?
Cit: Home si que 'm complauria.
Du: T' agradará que sent ruch
com mil que citarten puch
tothom te tracti de Vinà
y epelentissim y don?
y vinga d'una vegada
saludo y gran barretada
y ai dormir be si tens son.
y da al lacayo sumanta
si com cal no 't vol servi

y à las deu del demati
llevarte quant lo porch canta?

Et: Si, m'agradería d'hou?

Du: Donchs obeheixme de seguida
y ets una persona llunida
de deude 'l cap fins al peu.

Et: Anem! Bah! Jugin d'agui.
Jo sé igual qu'un noble vell?
Jo que vols sé l'Estornell.

Du: Per ço pots arribá á llunir
A n'al mon qui la sab llarga
del damunt se trau la carga
sabent ser net de clatell

y el que sense cap perea
sab portarho ab prou destreza
se li diu que's estornell.

Sens un qu'ara fa es ministre

y no 's sab per quin registre
va arribá 'l lloch hont es ell?
Doncs ja hoes y era un pabana
y may mes patirá gana
perqué ha estat un estornell.
Veus un qu'ara rada aia
te dela pescateria
llus surrada, ó bon pagell
doncs es un qu ha tingut traina
y ara es morteia deplaia
perqué ha estat un estornell.
Veus aquells cuats bons mossos
que 'l marit fa mes ulls
molt grossos
quan li va un xicatxo vell?
Doncs, es un que fent
la manta
te bon ci y fa sa táula

perque ha estat un estornell.
Vens un vista de l'Aduana,
que's moria avans de gana
y ara 'l fall millo es per ell.
Doncs es un qu'á n'al
rerquardo
si convé no veu un fardo
perque' ha estat un estornell
Veu la cara que contrida
surt un tros fora de mida!
Doncs es d'un regidor qu'ell
feu votarie, sent un ase...
y ara te mes gran la cara
perqué ha estat un estornell,
breume y deipat de rucadas
las coas ben encertadas
las fan los neti de clatell,

y soldats, frares y monjas
ab uns ulls com cinc tronjas
si l'he veus lluir la pell
no es perque sens fets agravis
sigan richs valents y sabis
per fe un cove ò fe un citell
sino perque arteta fins lleixos
y ab intents ben manifestos
de portarse com gats vells
han tingut l'honra per fauda
y sabent sempre fe l'manda
han estat uns estornells.

En Carat, si no tingues vergonya
quasi estaba decidit.

Du. Creume; es lo millor partit
tira per poca vergonya.

En Ay n'arribare a ser derbe?

Du: Un deipeble comumat
perquè eitant al men catat
ja sabi tu que in ió bon mestre.
Et: Vaja doncks ja eitaí. Que faig?
Du: Poarte à las meva ordas
y ans que tot vei ii'l trecordas
delo qu'ara a'dirte vaig.
Et. Digueu.
Du: Tu a'n'al Rey serveipes
y'm serviràs tambe'a'mi.
Vas veyent lo que's fa allí
y me'n dius lo que coneipes.
Et: Be, vaja; haig dese'm espia.
Du: No que te'm nom mes bonich.
Jo com a'ministre'n dich
un agent de policia.
Et: Anem dihent.

Du: Després d'això,
al portar ja en Bertoldino,
tu comences al mottino
a parlar de qui sochs,
dius que ho un sant m
ecsagera...

Et. Però això es mentida...

Du: No,
això es ho's una ficció.
Home, tens mai maneras
y un dimantri de parlar
mes ordinari"!

Et: Endavant.

Du: Després per segui'l meu plan
sempre tens de vigilar.
Que't veus props un
document?

Te'l quedas.

Et: Això es un robo.
Ser lladre jo!

Du: Noy; no't trovo
prou digne del teu talent.

Et: Q aixó no es un robo?

Du: No.

Et: Doncs no veig la cosa clara

Du: Antes era un robo, ara
es una combinació.

Et: Oh! Bé, rarat! Quina gracia!
si per tot te un altre mot.

Du: (Bé! com que 'l pobre picot
no entén re de diplomacia!)

Et: Bé, anem al cas.

Du: Lo cas es
que tu ab manya te'ls fas teus

perque després vigan mort.
Jo m'arreglaré despres,
y un cop fa del mon partit
vi algun diner se 'ls agafa....

Es: Bé, pero aixó es una estafa.

Du: D'aixo se'n diu un ardit.
Y de fer que ab discreció
viga aixis tot de nosaltres
lo que era propi dels altres
se'n diu ara una ampio.

Es: Be, re; donchs; paraula dada

Du: Si obras tu ab prou bon acert
torno jo á pujá'l poder
y't calias una embaixada.

Es: Y ere rich?

Du: Podarós.

Es: Y eitare be?

Du: 7 ferirás

Et: De tant patir?

Du: De tant gran.

Et: Aviat?

Du: Aviat.

Et: Demá fóc.

Du: 7 'ho diu lo meu vaticini'
perqué ab manya a tot l'arriba.

(Comença a parar la comitiva
ab regalos humoristichs y
comparsas per contiva á
Bertoldino, al fi hi anirá
lo labi mentant lo burro
de Bertoldo)

Et: Miren.

Du: Ju'es?

Et: La romitiva

que marcha al lo rabi Hermin.
Jo me'n vaig darrera d'ell
y jo us serviré ab mas manyas.

Du: (Vejam ara Enrich, i' guanyas
à n'al Duch y à l'Eternell.)

(Se'n van)

Quadro: 3.

— —

Lloch agreste en la montanya;
la cova de Marcolfa y Ber.
toldino à l'esquerra.

Escena 1.

Marcolfa - Bertoldino.

— —

(Ella filant ell guardant
cabras y Bert.)

Mar: Mira Bertoldino, mira
que'm tens ja mott recremada!
Ja't ben assegurо, fill,
que't semblas poch a ton pare!
ell tant viu y tu tant burro....
Ay! Me fas está ab mottánia.

Ber: Pero que no vegen, dona
que son mes maras las blanas!

Mar: Y perque més maras siguen
Au gran ruch teus de cambiarlas
donantne dugas de negres
per una tota de blanca?

Ber: Jo,... Com que son mes bonicas.

Mar: Pero no veus papanatas
que siga 'l color que vulga
lo que mes convé es la rabra?

Ber: Vaja; no ho faré may mes.

Mar: No; pero ja ho han fet ara.
Un xicot que li'n predic,
que li trech sempre la llana
que'm penjaba ja temirlo
sabent la una mica llarga
y me'l veig fent lo negoci
que fá en Robert en las cabras.
Ber. Qué fa en Robert?
Mar: Com fa tanto!
Donarne dugas de negras
també per una de blanca
Ay Senyor! Jesé Deu te'l torni!
No't semblas de ye a ton pare!
Dugas cabras tan hermosas!
Negras com un assabatpa.
Ber: Maria qu'ho se qu'eran negras
Per yo jo vareig cambiarlas

Per yo jo vareig cambiarlas
perque ya veni y va dirme
lo pare ab qui vaig fe'l traite
que sent las cabras negras
poden dar la llet tirada
o bé negra com la tinta
y jo la llet la vull blanca
perqué ja sabeu que jo
ne vull fer matons y natas.
Mar. Un bon refart teniefullas
te'n daria jo, panarra!
Re dir quelas cabras negras
crecu que no fan la llet blanca?
Ber: Y es clar que no n'hi ha negras!
Mar: Bé, vaja re, es un tros d'ucle.
Ber: Oh! Y despres jo quina culpa
n'tinch ni'a ne mi m'engany an?

Mar: La culpa de ser tan burro
y de deixar enganyarte.
Vina aquí, vina una estona
mentras parturan las cabras
que't vull predicà una mica
com volen fer cada tarde.

Ber. Rutxiguet!

Mar. Deixalas, deixalas!
Ja se'n miran per la prada.

Ber: Vaja donchs, digueu.

Mar: Escoltam
que't vull fe'm pich de
migranya.
Veus? Le mon es una bola
molt gran y ve'à'se'una
gabia
que Deu lava omplir de llops

ab poch menjá y motta gana.
De'n tant en tant, lo qui li crida
tira un tall gros dins la gábia
y els llops tots s'hi tiran sobre
per veurer bé quin l'arrapa.
Los de mes forsa y mes grossos
son los primers que l'alcanzan
los que son atlets per sota...
y allargan la pota ab manya
rrrapa tambe quan meys se
pensan
los forts, un tall n'esgarrapan
y a'menfariela com ells
se'n van a'un recó de gabia;
lo quin no es fort mi te astucia
es l'unich que s'queda endayre
y mentre 'ls altres s'atipan

ell s'ha de morir de gana.
Los forts... nyam,... menjam
y menjam;
los astuts... au! s'atragantan;
pero mentres van menjant
en lo seu recó de galbà
los veurás ab vista fiera
mirant sempre à totas bandas...
cap allí gueve un que'ls mira
bob! regany y una bordada
cop allá ve un que l'acosta...
Nyech! Uyals y estarse en
guardia
perque com qui'hi ha llops
que sempre
tenen astucia y pron gana
si un se descuyda una mira

del tall queté mi se'n parla.
Vetaqui donchs com la terra
ve à sé aytal com la tal gábia;
Lo tall de carn que tu teus
ve à sé 'ls sembrats y las cabras.
Tu com à bon llop de mena
per tu y los teus llops larguardas
y sempre has de dar bordadas
y sempre en los qué 't rodejan
has de creurer que veus lladres
perqué fora 'ls propparents
com volen ser pare y mare
tothom procura per ell
ningu procura pels altres
cada qu'á n'ells los convinga
no 't convé à tú ni no 'l trama
que vagi 'l negoci à mitjas

pochs cops per las circunstancias.
Ab aixó, senyor Bertoldino
obra'ls ulls que tots son lladres
uns nos roban ab trabucets
altres ab enginys y manyas
altres ab roba bonicas
com diu que's fa ab los salvatjes...
Lo fet es qu'ab traisa y foria
ó ab astucia, ó ginyo o manya
tots, som llops qu'als altres
llops
volem robar la pitanza,
y si'l que la té á la boca
no mira bé com la guarda,
ell queda ab un pam de nas
mentres los altres l'afartan.

Ber. Ah, ah, ah.

Mar. Que hi dius?

Ber. Que 'm sembla
que vos haben d'anà errada.
Ahont son tots aquestos llops?
Nosaltres son dins la gabià?

Mar. Glorificat a matinas.

Ber: No deyan que...

Mar: Si, per marfagas.
Ay fill meu y quebarro ets!
Jo crech hasta que l'teu pare
que Déu lo tinga a la gloria
sabent que tu eras tan are
se va morir per no veurert
al las aurellas tan llargas.

Escena 2.

Los mateixos Eternell.

Et: Que Deu hi siga.

Mar: Bon dia.

Ber: Ay, mare!..

Mar. Perqué t'apartas?...

Ber: Sembla 'ls ninots delas cartas

ab que juguen cada dia.

Mar: No'n fasien cas, es un nen

Que se us ofereix?

Et: Sou vos

o'ls vou potser valtres dos

lo ¢del encarroch que duen?

Mar: Vos diren.

Et: Aquet pirot

es en Bertolino?

Mar: Si.

Et: Y ahont es la Mariolfa?

Mar Aqui.

Ber: Ay mare!

Mar: Qué?

Ber: Es un bruixot.

No mos ha virt en sa vida
y ja 'l nom de tots dos sab.

Et: Ah! Es dir qu'ho sou?

(Tinch lo cap...
jala troca está amanida!)

Esperem...

Mar: Perqué?

Et: Esperem
y us vindrem a dar la ditpa.

(Se'n va)

Cirera 3.

Marcolfa Bertoldino.

— —

Mar: Si 'm furat alguna mitja.

Anem noy.

Ber. Ahont!...

Mar: No ho veus?

A tancarnos dins de casa
que si es vil lo qui ha vingut,
com qu'ell ha de ser autut,
à tu't toca no ser ase.

Ber. Y lo cabrai?

Mar: Ja'm doldria
que tinguessen un tropell,
pero fill, la seva pell
té per quan la trovaria,
y de la teva y la meva
no'n veu may minga del mon.

Ber: Quiten dons que fa aqui son.

Mar. Tancaré ab candado y lleva.

(Y emportantse fillos y

y cantos, los radiras ahont
vegas, se'n va ai dins de la
cara ab Bertoldino y tanca.)

Escena 4.

Hermini, Estornell. Compte
Criats etc. etc.

— —

Her: Ei dir donchs que ja son
nostres!

Est: Ja ab tots dos aqui he
parlat.
De seguida 'ls he trovat
no oblidant los consells vostres.

Com: Oh! seguidors, li Estornell.
Es un gran sabi, un gran
sabi.

Her: Gracias.

Com: No; no es que li alabi
(Faig igual qu'ab mi fa ell.)
Her. Miren, à la nostra terra
hi ha dos homes... no mes dos!
l'un són vos,... l'altre...
Com: Sou vos.
Her. Oh! En tot atina.
(A Estornell.)
Com: May erra.
Es: Bé, ni, rei; són un parell
que no es de revenedor.
Her: Ah! no, aqui tothom es bo.
Com. Seguim en tot son conell.
Her: Seguiulo, ni; jo com sabi
conech tota malaltia
tot l'herbari que'l mon cria
tota ciencia que l'enbravi

Conech la rabia del gos
la paciencia queté'l pino
la triquina del tocino
y el carácter recelos
que á n'als rustichs distingeix
ab aixo creyeume á mi
y veureu com ara aqui
la Marcolfa 's persuadeix,
y ab nosaltres ve al palau.
Ahont es?

Es: Oh! s'es amagada.

Her: Entra ai sa cara.

Et: Es tancada.

Con.. Douche truca

Et: (truca)

Eh! Obriu ii us plau.

Her. Mes fort.

(Entren tots)

Potser 'ls deurem ar
que venim à cobrar un compte
y no respon.

Sit: Vaja; obrin prompte.

Com: No respon.

Mer: Vaig à buscar
los soldats tot desseguida
y tiren la porta à terra.

Escena 5.

Los mateixos - Marcella.

Mar: (Surtint à la finestra)
Que 'hi hà?

Com: Ah!

Mer: Veyen com no erra

qui pren ben prea ma mida!

Ert: Sembla quevos fan la lley
quan en un perill se us pora?

Mar. Oh! Es que jo faig ma cora
quan no tinch altre remey.
Que buiquen per 'quets deserts?

Her: Senyora, obrim or la porta
y á que obehiu se us eporta
podent dar datos prou certs
de qué 'l venir es per fervos
un benefici molt gran.

Mar. No pot ser dende l'instant
que jo no haig de menester vos.

Com: Es dir que no us podrem tornà?

Es: Surtiu, dona, que es precis.

Mar: Orech, perque si no surtis
m'ha fariau fé á la forsa.

En Jaue'
Com. Enteniment.
Her: Silenci
y deyaume parla a mi.
Mar. Vaja; ja 'm teniu agui.
Her. Doncks permeteu que romenii.
Digueume, teniu marit?
Mar: Jui tot ho vol aviruar
lo veu ram te de plegar.
Her: Conteteu a lo qu'he dit.
Teniu marit?
Mar: Ne tindria
ni no hagues menjat,
Com: Ay. ay!
Si no hagués ell menjat may
tindriau home?
Mar. En tindria.

li ell no haguer menjat perdius
y galls dindis y capons
y no mes pa defavons,
com nosaltres, que som vius,
haques menjat, com tenia
costum de menjar aqui,
ara fora viu y a mi
la seva mort no'm doldria.

Her. Y el vostre marit qui era.[2]

Mar: L'home mes debe del mon
de tots los homes qui hi son,
Jo hi tenia una falera
que n'estaba enamorada
¡¡¡qués ell guapo i no ho fos
perque l'home mes hermos
es lo propi ersent honrada.

Her. Y com se deya?

Mar. 'L seu nom,
era Bertoldo.

Tort. ¡Oh!
(rontent.)

Con. Gu' hen dit!

Her. Ell era 'l vostre marit?

Con. Oh! Guinea sort per tothom!

Her. Y digueu teniu cap fill?

Mar. Ne tinch un y ne'n tinch cap.
Lo tinch guan de cort ie lab
qui' a cara 'l tinch iem peril
mes guan es fora de cara
y's passeja pel camp bo
lo te l'ase y no 'l tinch jo
perque 'l te al descobre l'ase.

Her. Y hont es dsra?

Mar. Pregunteuho

a' las sabatas que diu
qu' ell hi es a dins de regú.
Com: Y es oiperit?
Mar: Ebrinenho.
Her: Donchs, per acabar de un cop;
sapiquen que l'rey vos crida
si vos y al noy de seguida
perque us vol fer aprop.
Ab aiso ¡cóm lograrem
pode veure en Bertoldino.
Mar: Obrint los ulls.
Her: Ja endevino
ab tot lo que dius qu'estem
a la vora d'un despeble
que en Bertoldo va ensenyar.
Mar: Qu'is cequit sab replicar
logra al fi que l'clau s'

arrebla.

Lom: Y escolteu mentres ve aquí
lo minyó qu'havem de veurer.
No'ns podriau donar beurer
y fernos menjá imboci?

Er: Teniu raho. No podrem dar
un apich de corda al relotge?

Mar: Lo pi à mes de la carrotja
fa pinyons bons per menjar.
Pinyas gronas fa aquell pi
y aquestan nouerau nous,
veyeu si dos raigs son prous
y teniu pa y beure aqui.

Lom: No m'hi awinch.

Er: Jo tampoch. Alla
quin rebot y quin celler!

Mar: Menjem.

El: No, no pot ser.

Com: Qué fem doncs? La gana m'alia

Flor: Vejem ara en Bertoldino

y ja emmorrarem despres,

aixo de la fam roli es

que habent obrat l'intestino

la vianda ja digerida

ne demana mes.

Com. Bé, jo,

de ri ei aixo ó ei allo

no me'n tinch la gana

agraida.

Mes m'estimo ignorar "lo que es

y estar bentijs.

Ber: ¡Mare! (cuintres)

Mar ¡Flola!

Ja ve ell; já hi ha tavola.

Her: Calleu; que no s'espanten.

Escena 7.

Los mateixos. Bertoldino.

Ber: Ay mare! Haveu vist las beitias
qu'han arrivat?
Mar: Bo! Ja hi som!
El: (Ja'ns diu beitias, per bon nom
Her: Paciencia, insults y moleitias
nos costará, no hi fa re.)
Mar: Pero no veu, gran salvatge
que son gent grossa de
viatge?
Ber: Oh! Aquests si, aquestos pergue
los han partit; pero alli
n'hi ha uns quefo 'ls

.he vist ara,
que... venia a veure's mare;
son homes sols fins aqui
y d'aqui en avall ravals.
Mar: Ay, Deu t'empari, criatura
y que burro ets.
Er: Si qu'apura!
Mar: Oh! M, rota fa mes treballs!
En no haver vist una cosa
ja l'aveu tota al revés.
Her: Bé; ara l'que conve mes
es veure si aqui's dispora
lo lograr que de seguida
vagi à la Cort ab lo rey,
que ni'l rey ordena es lley.
Mar: Ja ho sent, fill, lo rey te crida.
Ber: Ay, ay!... lo rey! y que vol?

Com: Vol que no faiis lo ort.
El: Vol que vagi a la cort.
Per: La cort del porch?
Her. La que dol
de deixa a'n'al que la tanta.
Perque' li tindrás una vida
com una periona llubida
delas que'n venen de canta.
A n'alla' l'rey fa la lley
y se'n vigui o no se'n vigui
serás tot lo que l'rey digui
no mes que manantho l'rey.
Si ell vol no sabrás llegir
ni tant sols una paraula
y ets catedràtich de l'aula
no mes perque ell diu que si.
Si ell vol, serás fill del poble

y ii fente Duch acaba
dirá que tem la sanch blava
y tot d'un cop ierái noble.
Ji ell vol ai n'als ieus salons
no veuràs fuch ni metrallas
gramyaràs unas batallas
que se'n diuhen rigodons,
y ballant y menjant bé
qu'es lo que ai n'al mon mes cal
iercú mes de quatre que'n sé.
Vina doncas, bon Bertoldino,
vinten ab mi à là lort!
no 't fauis à mon prech sort
y tens felis ton destino.
Ber. Y ai n'alli hi podré portar
las cabras com faig aqui?
Com tambe.

Ber. Y las gallinas?

El. Sí.

Tot mentres vulgas marpar.
Y a n'allí ademés del rey,
també asseguraría pich
qu'hi ha un senyor molt
rich qu'es Duch
que diu que't dú molta ley
que també't protegirá.

Her. Tots l'estimarem.

El: (Cumpleixo
aixó lo que'l Duch m'ha dit.)

Com. Vaja. Duo fem? Tot seguit.

Her. Vaja, anem; passem tot
com se sol dir a punt de olla
y veurie ab ell Marcolfa
serie replicar ni un mot.

Ber. Au, ii; veniu, mare!

Mar. Jo!

Jo deixar la meva casa!
Be s'està à l'establ l'ase
perquè vagi hont no està bó
Los aires de la montanya
son los bons pel montanyes,
la ciutat lo te sorprés
y a'n'allí fothom l'engunya.
Deixeunos donchs està aquí
ab fota nostra pobresa
que la cort y la noblesa
no fan per ell ni per mi.

Her. No niguem tinguda, dona!

Com. Perdeu la sort del picot.

Mar. Perdi en un borinot.

El. Findrá una carrerabona.

Her: Vos podeu morir un dia
y el fill vo queda dítpós.
Mar: Jo ja ho voldria que ho fós.
Lau: Y esta clar, qui no ho voldria.
Mar: Bé, vaja, tu Bertoldino
Que dius? Te'n hi vols anar?
Bar: Pero m'hi hem d'acompanyar
ò sino.
Mar: Pe'l destino
d'un fill que no fa una mare?
Anem. Pero no; haig de dir
à la que guan isch sortir
me venta a'n'aquest la cara
y'm vigila tawiram
que'm vigili tot aixo
mentres iere fora fo.
Her: No cal re, fo à n aqui'l camp

deixaré dos criats del rey,
que se us cuidaran de tot.

Com: Re, re doncs, no diheu un mot.

Re: Mana'l rey, no hi ha remey
Doncs bé fo deixo aquet lloch
y ai la cort fo or expero,
com que tinch, aquell unyero
camino molt poch a poch.

Mar: Jora doncs; deixeume dir
la carbaira y la filora
y una gata molt hermosa
que tinch que no va ab ningú
sinó ab mi.

Ber. Y fo, mare!
Que duch?

Mar. Tu, re.

Ber. Y el bestia.

Mar: Maria que'l rey ne veura
ab lo que li durem ara.
Tots: Ah, ah! (rient)
Ber: Y los eclops?
Mar: Tampoch.
(Se'n van)
Her: (Guaii el sabi de tan ruch.)
Ber: No? Doncs jo li; jo 'm duch
lo mandró per tira un roch
li'm convinques algun dia
y la canya de pescar.
(Se'n va)
Her: Jeu ara a'n'aqui arribar
los demés que l'rey envia,
y fem una professó
dels regalos, mentres triguin
perqué aquets regalos siguin

una nova tentació.

El. Mireu ara justament
veneu fa, perque han pensat
qu' estant vos aqui agoviat
era 'l venir ells prudent.

Com: Pareu donchs, arrenglereuvos
per cumplir la real deriff
y poseu lo burro al mitj.

Entra tota la comitiva
indicada fa una evolu
ció y al fi queda en
un especta que causa
sorpresa per la esplendidez:
lo burro de Bertoldol.
dino al mitj.)

Her: Molt be eita.

Com. Ara esperemvos.

Escena ultima.

Los mateixos, Mareolfa, Bertoldino.

(apareixen portantlos objectes indicats.)

Mar: La filora per filar
y aquesta gateta vella.
Ber: Los esclops, una estrella
y la canya de pescar.
Mar: Ara tancarem la porta.
Ber: Ay! Ay mare!
Mar Que'es?
Ber Mireu.
Mar: Y ara aixo perque ho porteu?
Ber: Perque vegen si'es pocha forta
la sort que té l'vostre fill.
Tot es d'ell n'hé abnosaltres.

Mar: Millor fóra per voraltres.
En Bertoldino es rensill
y per res vol las rigueras.
Com: Au, au, ay! A marpá aviat.
Her: Tu ai n' al burro ver montat.
El: Dóna aqui aqueitas pimpleias.
Com: Vaja, aipancarra las camas
y en marpa tots.
(Los criats volen cocolar ai
Bertoldino sobre el ruch
y ell los fa bobejar.)
Ber: NO, aipo nó.
Her: Vols potsé anar de canto
com acortumanlas damas?
Ber. NO!
Her. Cuyta noy guesto tardo
y a mi 'l rey me pot renyar.

Ber: Oh! Aque...

Mar: Que? Vols acabar!

Ber: Vull anà aixís comunfardo

Mar: Veuhen! veuhen ti'el berriota?

Oh! Aquet noy me matarà.

Ber: Be, doncs jo aná hi'vull ana.

Her: Pero...

Mar: Deixit; quan ell vota
ninguí'l treu ja de lo dit.

Her: Vaja, doncs au! Com un
fardo.

(Li pega y pren la rienda
portant ell eixos y company)

Mar: Jo ja vaig detras y'l guardo.

Her: No, per vos ja hi'ha
anamit
un caball.

Mar: No, dispenseu,
jo no faig com mollas damas;
a'ne'mi'm portan las camas.
Com: En marxa dancus.

(Marxa la comitiva)

Mar. Vich a'pell.
Hler: Veureu ara com se us cara
y es vich y us colma l'ánhel.
Mar: Veureu ara com la mel
no es per la boca del ase.

— —

Fin del primer acte.

Sala

Copisteria
del Teatro Romea.

Bertoldino.

Acte 2°

Acte segon

—

Cuadro - 3 -

—

L'arribada d'en Bertoldino

—

Campament aipecat ab motiu
del simulacre qu'ha ordenat
lo Rey en celebracio d'haver
armat caballer a Enrich.
El immediat á la cort.

—

Escena 1ª

Lo Rey, lo Compte Robert,
Enrich y Nobles (Tots al. trapo de
guerra)

(Lo Rey seu en un taboret
de campanya caniat)

Com. Bé, Enrich, ja ets un company
nostre
ja t'hem armat caballer.

Enr: Gracias dono à tots los nobles
y agraheixo al senyor Rey
los obsequis que'm dispensa.
No mereixia per cert
jo que n'era un pobre patje
qu'aixis se solemnies
ma investidura de noble
aixecantse un campament

J fent aqui un simulacre...

Rey: No m parlis d'aixo.

Perque?

Com.

Rey. Quin simulacro? Semblava
fet per picots del carrer.
Jo qui he volgut dirigirlo
efich camiat y malmes.
Quins soldats! Duyan las llansas
com qui porta un ramaler.
Ni li sortian las espasas.

Com: Era rama del rovell.

Rey. Com que may las desenvaynan.

Com: Aixo diu lo que son nets.

Lo dia que'm mogui guerra
algun inglés que pot ser,
ja'n tindré bons desempenyos!
En que no riga valent

lo contrari si 'm sitia,
si romp lo foch y emberteix
fa' una roca del exercit,
entra y 'm pren no dire'
lo trono y la real cadira,
sino 'ls bancks y tamborets.

Com: No, pensen aixo.
Rey: 'M feu riure!
Com vosaltres no sou reys.
En. Jéulos fer mes exercici,
y ab un mes los foguejen
Com. Si, y parlem d'un altre cosa.
Ja 't hem armat caballer
y aviu es dia de gloria
per tu; pues per complement
de ta ventura, aquest vespre,
segons ho dispon 'l Rey

jerái dueno de ma filla,
jerái nombrat gendre meu
y jo jeré lo ten sogre.
Env: Soch feliç!
Rey: Gaipiç honrem
la memoria d'n Bertoldo.
Con. Perqué's moria? Pobret!

Escena 2ª

Dits: Eitornell.

— —

Eit. Veniyor...
Rey. Qué?
Eit. Lo rabi Hermini
m'envia ab aquet correu
En: S'haurá trobat la familia.
de'n Bertoldo?

Com: Si senyor Rey
mes are o deu di el gran
sabi
l'arribada.

Rey: Ara ho sabrem.

(Deuen la carta y llegeix.)

"Senyor Rey; despres de voltas
corterias y demés
de lo ausili de ma ciencia
habem trobat...

Enr: Seria cert!..

(Ab alegria)

Rey. (llegint.)
la familia d'en Bertoldo
que Déu lo tinga en lo cel."

Com. Tal com vos, haben manat
nosaltres fiels hem complert.

Todos: Oh!

Rey: Molt bé; Jes dir al sabi
que 'ls duguen al campament
y al moment de la arribada
farán la seuya 'ls corets,
Jo ya suspiro per veurels!

En: Jo també.

Com.. Prompte 'ls veureu.

El: També' porto un altre encarrech.

Rey: Digas.

El: Lo Duch del baitell
espera en las avanzadas,
y m' ha dit que us demanes
permís pera presentarse
devant devos, senyor Rey.

Rey. Que pasi.

(Equirol surt)

Com: Com?

Rey: En obrequi
de'n Bertoldo, tot hofem.

Escena 3.

Dits menos Esquirol.

— —

Com: Pero es un vil que conspira
contra la patria.

En: Es molt cert
pero aixis li dem á entendrer
tenim mes noblesa qu'ell.
Oh! si, bon Rey perdoneulo
conva di en son testament
lo Rustich qu'ell calumniaba,
Tornemli lo mal per bé.

Rey: Per po ho faig, perque

aipi 's trova
en lo testament d'aquell.
Si no, ni'l hi perdonaba
lo del desterro, ni res.

Ercena li.
Dits lo Duch.

— —

Du.: Senyor!...
Rey. Com?
Du. Perdó m domano
del qu'he fet, a vostres peus.
Rey.: Aipecat; y perque vegis
si lo teu cárácter pretench,
te retorno los teus títols
y't permeto novament
lo poguer viure en la cort

y entrá al Palau si t'plau bé.

Du: Oh! Senyor, mil gracias, gracias!
pero senyor, recordeu
lo bé que jo vaig portarvos
los estats tot aquell temps.
Perquè no 'm nombreu ministre
com ab tant zel vareig ser?...

Rey: Oh! Com tens tanta oradia.

En: Com tenir atreviment
per demanà aquest destino?

Com: Si ni l'perdé mereixen?

Rey: May tornarás, jo t'ho juro,
á tenir aquest nombrament
que cedeixo ja desd'ara
al Enrich perque ho mereix,
pels títols de que fa gala
y perqué te prou talent.

Du.: (¡Oh!)

Com: Ay, hem de sabé una nova,
Duch; aquest vespre mateix
se casa la meva filla
en l'oratori del Rey
ab l'Enrich que tant l'estima.

Du: Celebro. (Ho impedire.)

(Al reoluci.)

Escena 5ª

Dits. Estornell.

— —

Et. Senyor; en la tenda real
teniu a punt lo refresch.

Rey: Anem; pergue la familia
de'n Bertoldo ve al moment
y al sentirse las cornetas

aquí mateix tornarem,
qu'es apropónit per rébrel
la entrada del campament.

En: ?: Anem.

Com

Rey: (Al Duch)

No oluideu famay
que teniu lo perdó meu
perqué ho va volé en Bertoldo
á qui tant mal vareu fer.

(Se'n vàn los tres y nobles)

Escena 6ª

Duch - Eitornell.

——

Du: Veus Eitornell? qu'aipi
't vegi

lo Duch del Castell.

El: El gran!

Du: Perque'l meu nom que dí
a'questo
per forsa a'm tinch de venjar.
Pero, com?

(Meditant.)

Et: Pensem un medi.
Jo sabeu qu'eitich canlat
de servir, no'm mach de patfe.'
y con tal de prosperar
protegi'ntime vos, vos juro
que temiu en mi'un company.

Du. Molt be. Diu que la familia
de'n Bartoldo aquí vindrá;
jo escoltaré lo que parla
dintre una tenda amagat,

miraré del peu que 's dolen,
y ab tot aixó, molt lera'
que la sort no 'm dongo un
medi
per deixa' l meu nom verjat.
(Se senten dos tocats de corneta)
Ru: Ja es aqui la comitiva.
Du. Prompte han vingut.
Ru: Jo me 'n vaig
perque 'ls nobles no sospitin.
(Se 'n va)
Du. Lo meu nom van ultrajar.
Vull venjánsa; vull temirla,
en que ab ella perdi "l cap.
(Se 'n va)

Escena 7.

Surten: lo Rey: Compte, Enrich
y Nobles. Despres una Comitiva
darrera la mula va Bertoldino
montat tal com està en lo llibre en un
burro, y lo cabi Herminio.

— —

: Murcia:

Rey: Ja son aquí.
Cu: Sí, ja venen.
Com: Vegam quina fila fan
(Ara es quant surt la comitiva,
queda Bertoldino montat
en mitj de la ovena)
Rey: Qui es aquest butto que portas
posat aixi's cap per vall.
Her: Senyor, lo fill d'en Bertoldó.

Rey: Y pergué aipis l'heu portat?
Desmontat.

(Ho fa un pasja.)

Ber. ¡Ah!

(Respirant ab satisfacció)

Her: De cap modo
lo habem pogut fer montar
com se deu, pues no volia
aixamplar las camas may
y aquesta ha estat la manera
que s'ha volgut presenta.

Rey. Aixó'qu'es?

Her: Es lo citell
y la canya de pescar.

Ber. Ho he dut; pues li'm
falta feca
ja ho he pensat; pescaré.

Rey: Com te dius, noy?
Ber: Bertoldino,
fill d'en Bertoldo.
Rey: Endevant.
Ber: Y de la mare Marieta
que també m'ha acompanyat.
Rey. Hont es doncs?
Mer: Ja vindrá luego.
Rey: Com...
Mer. Es qu'es original.
Per mes que molt la pregui
no s'ha mogut del seu pas
y s'ha quedat endarrera
perque diu qu'ella es del camp
y no pot se'acompanyada
per criats ni per soldats.
Rn. Deu se'aquesta qu'ara arriba.

Her: La mateixa, que portar
aqui ha volgut la filosa
y la gota.

Ricena 8.

Dit: Marcolfa.

Mar: 'L Rey?

(A Herminio:)

Her: (Senyalantli:)

Allá.

Mar: Molt ierenissim senyor;
que's conserven per molts anys,
vostres estats iene afanys,
y que Deu vos faci bo.

Rey: Sy a tú't donga ditpa gran!
D' estar casada fa cara.

Mar: Jo estaría mes encara
si no haguès caminat tant.
Rey: Si no haguessis caminat
tu mes camada estarías?
Mar: Tal com dich.
Rey: Y ho provarías?
Mar: Al moment ierá provat.
So qui camina gustos
per mes que li van manar
com jo he fet, no i pot cansar
perqué 'l diligut no hi va
enclòi.
Pero 'ls que de mala gana
caminan, perque 'ls hi han dit,
luego perden lo delit
en qué 'l seu pensament mana
la voluntad en tropell;

fan com los burros d'Urgell
veyent la carga ja suan.

Com. No cal duptar que de ley
del bon Bertoldo ets la espora.

Rey: Pobret!

Tots: Pobret!

(Plorant)

Mar: No reposa?
En lcut mort no hi ha remey.
Que'n treuriam de plorar?
Tampoch resuscitaria.

Rey. Bueno danchs; deid águet dia
en mon Palau pots estar.
Que se'ls destini una cambra;
que se'ls preparin dos llits
y se'ls fasin bons vestits
de vicar sedas d'Alhambra.

Mar: Aixo no.

Rey: Perque?

Mar: Un favor
senyor Rey, vull demanarvos.

Rey: Parla ja.

Mar: Vull suplicarvos
que no'ns tregueu per favor
las robas qu'ara portem.
No vull bons vestits ni telas
ab brodats d'or y anticuelas,
perqué en lo mon, si'n vegem
vestits com no ns correspon,
luego'ns tornem vanitosos
y tornantnos orgullosos
nos creyem dueños del mon.
Y enfi vamos no m'agrada
perque no vull ni convento

que'm pareix d'aquell cuento
que'l meu marit me contaba
Tots: Que'l conti!
Mar: Ab permis devos.
Diu que per lla Trapissonda
en una estable molt fonda
vivia un ase molt gros.
Mentres que l'estrifolaba
lo seu amo un dia, afora
del carrer, per lli' lavora
vejé l'ase que passaba
la carroza d'un Marques;
y'ls caballs que la tiraban
ricas monturas portaban
ab plata y or y demés.
L'ase va girarse á l'amo
y va dir: — Que infelis sóch!

Ells tan richs, y yo tan poch.
Lo de'ls caballs fo reclamo.
Llavors l'amo li va di:
No coneix ton cap animal
que'n lo mon cada animal
cuant neix fa té'l seu destí.
Y en que fossin tos plans fets
realitats deixant las cargas
fan téus orellas llargas
demostrarian lo que'ts.-
Las orellas?... Poch treball
me dónan,- l'ase va di;
que me las tallin aixi
á la mida del caball.
L'amo, que, segons noticia
ja se'n volia desfer,
lo va portá á cal ferrer

las orellas, ab delicia
del aire, escapia y repela
y porantli un veitit bó,
se'l va vendrer a un senyó
pel tronch d'una carretela.
Com que de mena era gros
per bon potro se'l notaba
y patrip patrap anaba
ab un pas mes majestuós.
Mes un jorn, com ai d'aquellas
que du la sort! va observar
que una burra va passar
portant terra d'escudellas;
y ell brincant ab desenfado
olvidantse del seu port
va esclata ab un bramtaw
fort,

qu'hasta va rompre'l bocado,
- Es un ase! - tots van dir;
al remey ho digue'l cotpero
y tots fa mi van volerho
un rot moment resistir:
y desguarnitllo ab desayre
despres d'haberli pegat,
lo temyor molt enfadat
lo va vendrer a'unaterrayre.

-

Apis rot pasá ab la gent;
hi ha molts burros gue's
proporan
no semblarho, y hasta 'l poran
un vestit molt diferent.
Pero en nora no poriada
la delatan cortums vellas

ja'ns enlenyan las orellas,
ja se'ls ven una burrada,
y al mirarse tal com som
tornan motpos a'la cara,
perquè l'ase sempre es ase
sempre Rey, aixís va'l mon.

Tots: Molt bè.

Rey: Téns molta raho,
pero jo tot bé, ho combino.
Sabi Hermini; a Bertoldino
darà bona educació;
y encar qu'es rich lo vesteixi
com que fa s'instruirá
dintre poch no parara,
que'l traga li'l dermereixi.

Com: Vritat noy peruan bè?

Eur: T'agradara intrafe rich?

Ber. Ja m' agrada amor bonich.
Rey. Donchs lo sastre t'enviare;
perqué aurey mateix al punt
que se celebri la boda,
cumplirem, si's us acomoda,
la voluntad del difunt.
Mar: Va deixá una voluntat?
Rey: Si, va dir que demanés
lo ricn fill lo que vulgués,
y por mi no fos negat.
Com: Y si l'guevol es tan gran!
Rey: En qué 'm demanen un trono
y hasta la Reina li don,
si la demana, al instant.
Ber. Ja veurem lo qué demano
no m' hi poraré per poch.
Rey. Anemsen donchs, d'aquet lloch

y que'l cumpleipi l'que mano,
Bertoldino, tu a'montar
d'aquell modo capritpos
perque vull que victorios
la ciutat te vegi entrar.
L'exercit en comitiva
vinga peri'l ien agrado
Dons que tot va a punt de olfa
per desterrar l'amolino
divertim ai Bertoldino
y ai mara la Marcolfa.

Con. Anem.

Rey. Pano redoblado.

En: Viva en Bertoldino!

Tots. Viva!

(Gran evolucion de tropas
que marchan; al final
va Bertoldino atreves.

pat en lo Burro, seguit de
Marcolfa: El Rey y tota
la comitiva)

Cuadro 4.

La venjança.

—

Salò de par en lo palau.
Porta al foro ab cortina que
y destina à Marcolfa y
Bertoldino; portan als custats.

Escena 1ª

Duch - Estornell.

—

Et: Es dir que estén enterats?

Duc: Din una tenda escoltaba
y veig qu'aquet Bertoldino
no es avui pot com son pare,
y potser que el tonto riga
l'instrument de ma venjança.
Et: Et dirque...
Duc: 'L medi de ferho
no se' m'ha acudit encara,
si puch impedir la boda....
Et: Haven de darvos molta anna
perque' dintre una hora y mitja
se faran las esponsalas.
Duc: Maria. que ho se, y ho lamento.
Et: La sengoreta.
Duc: Dochi marcha.
Vull demostrar cuant l'estimo
per la darrera vegada

Lit. Potier si faig traidorias
podre iurtirme de patse.

Escena: 2.
Duch .. Palmira

Du. Potier qu'encara m'estimas.
Pal. Lo Duch.
Du: Riiolta, villana.
Pal: No'm detureu, pues l'aiorta
l'hora que tinch de iaiarme,
y á ueifirme per la festa,
me'n vaig á la meva iambra.
Du: Recorda, bella Palmira
que t'estimo ab tota l'ánima.
Pal. Baita Duch, pues no ion digne
ni de las meva paraulas.

Per temir lo meu amor
vaig tramá un dia una farsa.
Contra l'home que jo estimo
vareu forjarvos mil manyas.
Mes no heu lograt vostre objecte,
haveu perdut la batalla;
aviy me cano ab qui estimo,
vaig á vestirme en ma cambra.

Duc: Esperat.

Pal: S'acosta l'hora.

Duc: Lo meu amor.

Pal: Es infame.

Duc: L'estimo.

Pal: Jo us aborreixo.

Duc: Palmira...

Pal: Ni una paraula.

(Fent, se'n vá per la dreta)

— —

Escena 3.

Duch.

— —

Y no m'escolta, y'm deixa!
Cap aquí veig que s'atansa
la familia de'n Bertoldo.
Si, son ells, y li acompanya
lo rabí Hermini.— Oh! Una idea
se m'acut... Si ell demana...
me l'faré meu... Es un tonto.
Son aquí. Poseme en guardia,
y aixís que tinga ocasió
sortiré per ma ventjama.

(S'amaga dreta,

Escena 4.

Marcolfa. Bertoldino. Hermini.

— — —

Her: Ja hi som; aquet és lo quarto
(lo del foro)
que'l rey vos ha destinat
perquè es la cambra mateixa
qu'en Bertoldo's va allotjar.
Ber: Qu'era soldat lo mon pare.
Mar: Perquè.
Ber: Com diu d'allotjat,
y aixó d'allotjarse es cosa
que la he vista en los soldats.
Mar: Ah, tonto! Vol dir que'l quarto
es lo mateix que va estar
lo teu pare en tots los dias
que va viure en lo Palau.
Ber: Y tot lo dia s'hi estaba.
Her: Aquest noy está atrasat.
Mart: Ja pot dirho, sabi Hermini;

mes vosté l'enllustrará.
Dónguili una llimoneta,
mentres jo vaig á arreglar
lo cuarto que se'ns destina.
Escolta al senyor, babau.

(se'n va fora)

Escena 5.ª

Bertoldino. Hermini.

Ber. Ves com vol que me l'escolti
si no diu res.

Her. Convindrá
primer sabé'ls punts que calia.
ferli exámen general.
Bertoldino!

Ber. Que volen?

Her: Ja sabs que 't tinch d'ensenyar.
Ber: Ja 'm pot ensenyá 'l que vulgui
Her: Primer cull veurer si sabs
la cinch parts que té la terra.
Ber: Que? La terra per plantar?
Her: NO, home; las parts del globo.
Ber: Bah! Déu ne 'm globo trencat.
Her: (A fer-far per las reportas,
de Geografia está mal.)
Probem per las Matemáticas.)
Sabrías lo qu'es sumar?
Ber: Que vol dí? Ensumar rapé?
Her: NO; vull dir sumar cantant;
saber cuant fan un y un.
Ber: (Fan dos ous; aixó es pron clar.
Her: (Hambé las tê rovelladas;
probem per lo natural.
Quina barra mos cuant

menjar?

Ber: Totas dugas; es probat.

(Obrint la boca)

Her: Doncs estàs en un error.

No mes mous que la debaix

(fentho)

Mira, veus? Aqueita es fiera

y aqueita baixa.

Ber. Als estats

hi debem tenir frontisas?

Her: Frontisas, y porx y clau.

(Cremat.)

Ber: No us enfadeu.

Her: Es qu'ets tonto,

pero penso qu'estudiant

deixaràs de serho; pensa

que per viure en lo Palau

necessitas saber esgrima.

Ber: Ja 'es aixó?

Her: Saber tirar

la espasa.

Ber: D'aixó 'n se manca.

Her: Veyam com ho probarás.

Jéste carrech que'l barató

(Dontli 'l cou

es la espasa. Ves tirant.

Ber: Diguim 'hont vol que 'la tiri;

tant lluny com vulga.

Her. (Prenentli 'l barto.)

Xabal!

Aixó 's fa aixís, veus? De frente

a'n' el contrari, cop al cap

(Acompanyant l'acció)

dreta, esquerra, y d'aquet modo

paras lo cop del rival.

Bor: Ja entenc; com aquell qui balla.

Her: Oh! Ja que parlas de ball.
Aquest vespre, si aniteixes
a la boda que's fará,
farás un paper ridicol
si no sabs gens de ballar
lo minuet.

Bor. Doncas ensenyimen.

Her. Molta atencio, amen entosaut
y la lliço' que comense;
executen algun pas.
(Hermini ab la boca fa
lo mateix d'un minuet,
ballantli, molt curt.)
Bartoldino se'l mira)

Bor: Aixó ray ja veig lo modo

Her. Heyam doneat.

(Hermini fa la mica y
Bertoldino balla grotes-
cament y saltant. Molt
curt també.)

Animal!

Ber: Si ho sóu vos, també dech serho,
pues deforma som iguals.

Her: Ynsult a mi! No ho tolero!

Ber: Doncks perqué m'heu insultat.

Her: Atrem perqué aixó es un
pimple
mes fonto que'l manaya!

Escena 6.

Bertoldino. Hugo y Saltre.

Ber: Ju'es perat aquest pimplet!
Me'n vaig, si maua m'amolino.
Dar: Jóraw vos en Bertolino?
Ber: Vi iemyor.
Dar: Donchs poseu dret.
Ber: Perqué?
Dar: Una ordre superior
diu que la mida vos prengui
del traje.
Ber: Llamps que m entengui
Dar: Voch lo sastre de la Cort.
Ber: Lo sastre?
Dar: Si.
Ber: Y qui es que sab
lo que és aixo.
Dar: Jue d'astre!
No saben lo que és un sastre?

Ber: No tenyor, may n'he viit cap.
Lau: Donchs jo 'n roch un.
Ber: Endevant.
Sar: Despatparé dessegurida.
Ber: Que vol dir?
Sar: Mans a la mida!
(Fregant la mida de promptes)
Ber: Perque 's treurá aquet tirant?
Sar: Acorteu.
Ber: Que 'm volen fé?
Sar: Lo que 'l Rey cuant li fan roba.
Ber: Poro, ell aixó ja ho aprova?
Sar: Si, no tinguen por de re,
Fenin. Veyen?
(Li pren la mida del coll.)
Ber: Ay de mi!
Sar: Que vos para algun desastre?

Ber: Si; que vos no sóu lo sastre;
lo que sou es lo butpi;
y ara'm vólen escanyá.

San: No tinguis por. Veus?
(Trayent la mida)

Ber: Jonoll!

San: Ja hem pres la mida del coll.

Ber: (Veyam com acabará.)
(Lo sastre va apuntant la
mida en una libreta)

San: Ja la tenim apuntada.
Fireus d'esquena.

Ber Perque'?
(S'hi gira de por y lo
sastre li pren la de la
esquena)

Cuidado ai ferme malbé
rap onet de la espinada.

Sar: No temeu. (Si'es romolon.)

Vejam.

(Toiantli lo cos pera prendre
la mida de la cintura y ho fa)

Ber: Ja tinch bona caipa.

Ep! Aqui jo hi porto faipa,
no m'hi pori cinturon.

(Lo tartre apunta)

No m'apreteu: remola ferro.

(Aquest home 'm desconjunta....
potie' tot ai'po' ho apunta
pel bagul del meu enterro.)

Sar: Son calias....

Ber: (Tot me trontolla!)

Sar: Aixis amireu llubridet.

(Aguipit prenantli la mida de
llarch y ample de las calsas.)

Ber: Ay ay ay.!

San: Etiquem quiet.

Ber: Doncks perque 'm fen penigolla.!

Per favor deixeume estar.

San: Home, vigueu mes amable.

Ber: Prou...

San: Paciencia.

Ber: Anem al diable.

(Donantli una empenta que'l

fa caurer, pues estaba ajupit.)

Ja no'm puch mes aguantar.

San: Aixó' a'n'a mi agusit picot?

Ber: Aixis vos hefet la lley.

San: Me'n vaig a dar part al Rey!

Ber. Ja li podeu donar tot.

San. Sou l'home mes pora: pena!

Ber. Lo que sou l'home mes bo.

Sant: Bah: d'apó' de ser senyo
se'n ha de venir de mena.

(se'n va)

Escena 7.

Bertoldino: luego Duch.

Ber: Gran modo de molestarme!
Ses ri hé fet bé.
Tens raho.
Duc:
Ber: Etá clar que'n tinch.
Te'n robra.
Duc:
Pero noy, aqui ha hort
si'no tens qui t'aconselli
serás burlat per fothom.
Ber: Voleu dir?
Duc: Jo qui ero ltaba

vinch per se'l teu protector,
avuy que per tu es lo dia
de la desgracia ó la sort.
Ber: No us entench. (Sembla boig.)
Duc: Recorda que dintre poch
se't daré lo que demanis,
y será per un sol cop.
Es precis que t'alegris
del que demanar. Hi ha molts
que voldrian ferte perdrer;
y si en lo ten pueito fos
demanaria una cosa
que 'ls deixa burlats á tots.
Ber: Digueumela, y si es que 'm
convinga,
jo no he pensat res de nou.
Duc: Escolta. Veus aquell mastó?

Ber: Aquell que t'ha obert fa poch?
Duc: Qué hi ha dintre?
Ber: Una picota
que m'agrada.
Duc: Com un rot
es hermosa y a més rica.
La vols teva?
Ber: Remanoy!
Duc: Doncas cuant arabenta sala
lo Rey pregunti 'l que vols
respons que la vols a n'ella
y tindrás diner y amos.
Ber: Si qu'ho dire, catualito!
Aixis seré rich.
Duc: Pero
a ninguí ho has de dir ante,
ni a ta mare sobretot,

?

pues hi ha molts que la pretenen
y fóran primers á....

Ber: No,

No ho diré fins que siga hora.

Marcolfa Dins)

Noy.

Du: Ta mare; me'n vaig dorchs,
Fého, y com han de donártela
serás molt rich y dítyós.
(Ja he lograt lo que volia.
Palmira, sabrás qui soch.)

(Se'n va)

Escena 8.

Bertoldino: Marcolfa.

Ber. Vejas si tavull. Es maca!

(Mirant dins.)

Mar: Que fas aqui.?

Ber. Res.

Mar: Xalos.

Sembla impossible que vigas
fill del teu pare; tan poch
que sabi tú, y tant que sabia
lo meu Bertoldo.

Ber: Y qui fou
qui va neixer primer; l'pare
ó jo?

Mar: Jo 'm sembli a labort
haji vingut ab un tanto
que sera burla de tots.

Ber: Jo 'l haig de ser!

Mar. Ten compte al menos
quant vigas en lo salo;
no obris pas per res la boca.

Ber: Ji 'm ve' un badall.

Mar: Cap gros.

No obrir la boca vol dirte

que no parlis poch ni molt

Ber: Oh! Finch de parlar per foria.

Finch de demana un favor

perque diu qu'aixis lo pare

no deixa escrit.

Mar. Jeu raho.

Que demanarái?

Ber: M'ho callo.

M'ho han aconsellat fa poch,

y m'han dit que no ho diguéi.

Mar: (Sera aconsellat aixó

pel sabi Herminio) Jan be;

guarda'ls secrets sobre tot.

— —

Escena 9.

Dits Estornell.

Et. (Abroba)

De encárrech de mi senyora
la Reyna, vinch a dir aixo;
ha sapigut lo del sastre;
y com ella diu que vol
que assisteixi en Bertoldino
ben vestit a' la funció,
m' ha fet portar aqueixa roba
qu' era d'un noble qu' ha mort.
Aixo ni, no va estrenarla.

Mar: Veyamla.

Et: Tot es ben nou

Ber. Ajá! Roba de la feixa!

Mar. Vina a' vestirte.

Ber: Ma noy
(Quant me vegi aquella noya!,
Quetinch de férne de goig!,
(se'n van al marto)

Eito: Sembla impoible qu'un Rey
com lo nostre faui aixó.
Me sembla que 't millor dià
los donará trono y tot.
Crech que 's comensa la feita.
Me'n vaig: fa ion al ralo.
(Se'n va)

Cuadro 5.

Lo quevol en Bertoldino.

Musica al descubrirse la decoració.

La escena representa lo salón del trono. Aquet es un cantó. Por. tas laterals. Al foro una capella ab cirii encesos per la boda, Lo Rey y la Reina dalt del trono.

Escena 1.

Rey: Reina: Compte: Enrich. Herminio - Estornell: nobles. entre ells el Duch: Tots de gala,

---

Rey: Vassalls meus; la reunió saben quetè dos objectes; per los seus millors efectes dividiré la funció. Primer; se pregumtarà

a'en Bertoldino 'l que vol,
y un cop aixó, ben resolt,
lo casament se farà
de l'Enrich qu'ho vol aixís
ab la donzella, Palmira.
Rei: Tothom per veure ho sospira.
En: Será l'instant mes felis!
Ber: La capella encesa está.
En: Com ella ma dispa brilla.
Rey: Compte, anem per contrafilla!
Ja 'l senyó bisbe es allá.

(La compte hi va, lo senyor Bisbe

es alla)

(A un patjo)

Duc: Tot ve be pel que combino.)
Rey: Pues tot está apunt de volta,
Entornem, vinga Marcolfa.

al lo ren fill Bertoldino.

Rey: (Al Rey)
Son divertits? Estan tristos?

Her. Ell es tonto, ella cleipunta.

Rei: No hem d'estranyar la pregunta
perque encara no 'ls he vistos.

Escena 2.

Dits. Compte. Palmira: luego
Estornell. Marcolfa y Bertol.
dino.

Comp. Aqui tenim la Palmira.

Pal. (cuntida de muia)
Enrich!

Enr. Palmira del cor!
Avuy logro 'l teu amor

pel que tant mon cor sospira,
Pal: També jo haig de deixar
l'instant que ma ditxa engolfa.

(Surt Estornell al marcolfa
y Bertoldino vestits ridiculament.)

Es Aquí teniu la Marcolfa
y lo senfill.

Tots. Ja, ja, ja.

Ber. De que riuhen? Cuants senyors!

Mar. De tu riuhen.

(Entran molts riuhent)

Rey. Prou.

Ber: (Veyent que tots callan.)
Corat!

Rey. Bertoldino; ja ha arribat
per tu l'instant mes ditxós.
Ara aquí pots demaná

lo que vulgas; lo que'm
à donarho te m'obliga.
Parla!

Comp. Veyam que voldrá.
Duc: (Veyam si al fi ho lograré.)
Mar: Ten compte ab lo que demanat.
Ber: Lo que yo tinga me ganat.
Rey: Donchs digat.
Mes. Pensathi bé.
Ber. Donchs m'hi pens una
miqueta.
(Aixó no he conseguirán!)
Rey. Llavors la boda al instant.

(Estornella corre una cortina y
ix con la capella ab lo Nibo.)

Pal. Enrich del cor!
Enr. Palmireta.

Rey Anem.

(Los dos novii acompañats del
compte van à la capella pero
en Bartoldino al detura.)

Ber: Ca! No se m'atrapa!
Rey: No comprench lo que voli dir.
Ber: Lo que jo vull es tenir
aquesta noya tan guapa.

(Prenent à Palmira per la ma.)

Tot: ¡Oh!
Her: ¡Que fas?
En: Déu me continga!
Rey: La voluntat m'acomoda
Senores; atto la boda:
la ceremonia 'l detinga.
Es la teva voluntat
lo tenir eixa donzella?

(La pren per la ma y l'hi dona.)

donchs es teva, y seràs d'ella
cuant estigas educat.

Mar: Qu'has fet?

Ber: Lo que 'm plau a mi.

Com: Jo só 'l pare y no m'hi amoldo.

Duc (Ja m'he venjat.)

Rey: Sera aixi.

Pal: ¡Oh!

En: Pietat!

Rey: S'ha de cumplí
la voluntat d'en Bertoldo.

Palmira esta desmayada en brassos
de son pare. Mariotta predica
a'l seu fill. Lo Duch somriu en satisfacció)

(Cuadro)

Sala

10

Bertoldino.

"

Acte 3e

Acte tercer.

——

Jardi magnifich d'una gran
casa de camp. Al mitj de la
escena un gran surtidor d'
aigua natural. Gerros, estatuas, etc.

——— —

Escena 1.

L'Hortolà. Prudencia.

——

Hor. Ja tenim tot aixo net

com una tassa de plata.

Pru: Ben fet; que 'l Rey pot venir
à l'hora menos pensada,
com sabs que te estil de ferho,
y si descuidat trovava
lo fardi. Deu nos enguart,
te prenia al punt la plasa.

Hor: Té aquesta cara de ramp
en una estima estremada;
com qui es prop de la ciutat
molt facilment s'hi trasllada,
y gosa aquí las delicias
del camp en sens allunyarse
de la Cort, hont los negocis
d'estat, present lo reclaman.

Pru: Algu i'acerta a'l sarcija.

Hor: Del palau deu se un missatge

que veig que se'n entra ací'
endintre.
tenie aturarse á la entrada.

Escena 2.

Dits. Estornell.

Est: Guardi' Deu al hortolá'
y á la gentil hortolana.
Pru: A vos també, y si veniu
en nom del rey, mes encara.
Es: Ell m'envia á prevenirvos
de que ve aquí sens tardana.
Hor: Trovará los seus jardins
que li faran pler á l'ánima.
Est- Saben l'objecte ab que vé?
Hor Ell dirá lo que li agrada

que al seu hortelá li toca
no mes cumplir lo qu'ell mana.
Et. Aqueita cara de camp
tan hermosa y celebrada,
lo nostre rey determina
gracioament regalarla
á Marcolfa y Bertoldino,
dos paisrdos de montanya
qu'han arribat al palau
y al rey han caigut en gracia.
Pru: Se desfa'l rey d'esta finca?
Hor: No has sentit que la regala?
Pru: Malaguanyat bé de Deu
per darla á gent tan panarra,
Bertoldino! ¡Aquell benigne
que vols tenterias parla?
Et: Si, pero es fill de Bertoldo

y 'l rey, fillets meus, me 'l tracta
lo mateix qu' à la Marcolfa
com à princeps d' alta ralla.

Pru. ¿Y ara serém hortolans
d' aquestos dos papanatas?

El. No mes d' un, perqué Marcolfa
es dona discreta y sábia.

Hor. Y després, sigui com sigui,
es ordre pel rey donada,
y en parlant lo rey, muipont;
't han d' arronsar las espatllas.

El. Ja arriva 'l rey à la porta,
ab la gent que l' acompanya.

Hor. Prudencia, per Déu, prudencia
Pru. ¡Es que 'm veig molt rebaixada!
Hor. Pensa qu' hem d' abaixá 'l cap
ó 'ns guitan las raipaladas.

— —

Escena 3.

Dits, lo Rey. Marcolfa. Ber.
Toldino. Nobles y Guardias.

—

Hor: Donemme, senyor y rey,
las vostras mans á besar.
Pru: Y á mi deixemme mostrar
mon respecte á vostra lley.

(Fotis da io arrodillan)

Ber: Que'ns ca'l sabaté,
que'ns volen pendre la mida?
Mar: No comprens qu'es la rendida
cortesia que's deu fer?
Ber: Ah! Y la gent per saludar
se pora aqui de genolls?
Jo, per tallá'l bull de polls,
fa m'ho sabria esplicar.

Rey. Ja, ja, ja! Heu vist mei pimplera?
Mar: Cada paraula una errada.
Ber: Ey! mireu qui 'alli à la entrada...
Rey: Qué hi ha?
Mar: Alguna altre beitiera.
Ber: Qué heu deipat lo carro ol
y us lo pendrán....
Mar: La diu groria!
Rey. Com lo carro?
Mar. La carrosa!
Rey: Ah!
Pru: (A diu lo carro 'l munol,
Ber. Aneula à guardar.
Rey. Jo? Be!
Ja la guarda qui denferho.
Ber: Qui laté compte.
Mar. 'L coltpero.

Ber. Lo cotpero? Ah! 'L carrete!
No u ne fieu.
Mar: A culpal gosar?
Ber. Lo cotpero y los caballs
ben coneguts.
Mar: Guins trevalls!
Ber: Tot lo cam 'li ha dit coral.'
Rey: Surti d'aquet gran cuidado
mon estimat Bertoldino,
y'l present que li destino
vegi li es del seu agrado.
Ber: Un present?
Rey. Un rich present.
Ber: Gu'hen mort tocino?
Mar. (Pimplai.)
Mar. Válgam Déu.
Ber. Es que li acaí

vull lo bisbe.

Rey. Diferent
es lo present que't previnch.

Mar: Senyor, de bens nos colmeu.

Rey. Acostemvos, y escolteu
lo propòsit qu'ara tinch.
Aquesta cara de camp,
de mon amor vigui mostra,
quedemhi porque ja es vostra
ienne qu'us ne guiti un pam.
Desd'ara du'l vostre nom.

Mar. Senyor....

Rey. Qu'obeiu reclamo.

Ber: Es a dir, que fa'n ió l'amo?

Rey. Si.

Ber. Dancis a fora tothom.

Mar. Quins sentiments mes agrahits.

Rey: Nos trem?

Ber: Si; pergue de reys,
y nobles, y de tan lleys,
ja estich fins al cap deli dits.

Mar: Ja veyen, senyó estimat,
com ell mateix os designa
de que vos l'hagen honrat.
Deixemmel torná' a montanya
ab las cabras y 'ls garrins,
puig per mar modos fins
lo meu fill may tindra manya.

Rey: De 'ls meus intents no triunfar.

Mar: Mirem que son desatinos.
Tirem perlas als tocinos,
y 'ls tocinos volen triunfar.
Tornem a' quedar la finca,
dant mostras de bon gobern.

Ber: Gui dóna y pren, va al infern.
Rey: No té la prench. Salta y brinca
tant com vulguis pels jardins,
pel bosch, per l'era, y per tot.
Aquets criats a un tal mot
ni serviràn sempre fins.
Hor: Puig may rey aixís ho mana,
de mi poden disposá.
Ber: Qué sabs fer?
Hor. Só l'hortolá.
Ber: Escolta l que te't demana.
Tens aixó molt malament.
Mar: Com! Un jardí tan hermós.
Ber: Qué jardí! No estich per flors.
Arrancarlas al moment,
y plántem per tot, figueras,
y bona cova de cols,

pebroteras y farols,
reballots y tomaqueras.

Mar: No tens tu mal reballot.

Rey. (Al hortolà.)
Jeho aipis. Digas qué's
sens arrivarho à cumpli.

Hor: Serem complacent en tot.

Pru. Tambe de mi disposen.

Ber: Qui es aqueta?

Hor: La Prudencia,
ma muller.

Pru: Qu'en tota urgencia
diligenta la veuren.

(Se'n va ab l'hortolà)

Rey: No vull que'l parin aquí
las provas de ma afició.

Mar. Encara mes dóns, tenyo!?

Rey. (A Eternell.)

Porta'l beguet, qu'alli,
dins la carroça he deixat.

(Eternell se'n va. Eternell
parla baix al Rey.)

Es tant lo que'm diverteix,
que limit no reconeix
ma gran generositat.

Ber: (Baix a Marcolfa)

Mare, demana imbegul;
deu volguerme fe enterrá.

Mar: Fiera! Quin disbarata!

Ber: Fa mi'amat aquell gandul.

Mar: Fri, volt enterrarme a mi.
Calla, per Déu! que no dius
mino termes ofensius
per fallá y avergonyr.

No torni á obrir la boca
devant del Rey!

Ber. Ja ho faré.

Mar: Aixís, táncala bemb,
que tancada no fa tofoca.

Estu: (Al to bagulet.)
La vostra ordre está cumplida.

Rey: Bertoldino. No respon?

(Bertoldino s'hi acosta al to
boca fortament closa, y respon
al signes y sonida gatural.)

Parla. Que no pots? y donchs?

Mar: Te la conversa prohibida.
Jo li'he manat que calles!
ja qu'es l'unica manera
de poderne fer carrera,
perque no us afenguim més.

Rey: Doncks jo li dono llicencia
per dirne tot quant voldrá.
Ber: Ca! La mare 'm pegará.
Mar: Parla, pero ten prudencia.
Ber: Tenir la Prudencia! Bé.
No puch.
Mar: Ja torna á brama!
Ber: Es casada ab l'hortolá
la Prudencia.
Rey: Raho quieté.
Parla ressé cap pó en mi.
Ber: Puch parlar!
Mar: Ab modos.
Rey: A veure.
Ber: Dons dich, qu'ns voldria treure
á dotze horas llunyi d'aqui.
Mar: Ho sentit?

Rey.- Ja. ja. ja. ja.!
Ber: Ye cla! Finch gana...
Mar. Pimplot!
Ber: Ay ab aquest estaquirot
no me'n puch anà à brena.
Rey: Si té gana la criatura
ha parlat à punt de rolfa.
Guedat tu, ràbia Marcolfa,
à vetllar per ra ventura.
Y prent aquest beguet
hont t'hi dono mil crents,
perque visca au complacents.
Ber: Aviat n'haurem fet net,
(Pren lo beguet.)
Noy, que pèra!..Quant dine!
Rey: Sembla que tot t'hi estarrufas!
Ber: Serà per comprar baldufas.

Rey: Anem ja.
Ber: Pairarho bé.
Memorial à la promera,
y que 'l recordi de mi.
Penjula compte per bé,
que no me la trovi prera.
Rey: Ji procurat pulir bé,
que la tindrás per espora.
Ber: Ara amén, que 'ns fen nora.
Mar: Déu, senyor, vos vulgin fé
tantas mercés, com à mi
la vostra bondat me fá.
Rey: Veniume à veure.
Mar: 'S farà
tot quant demani de mi.

(Lo Rey y demés se 'n van.)

↵

Escena 4.

Bertoldino - Marcolfa.

Ber: Ahont deixém aquet dine?

Mar: A casa l'hem de portá.

Pero prime hem de parlá

de cosa que molt convé.

Ber: Vaja! Algun sermó delivostres

Marc: Jo 'n haig defe'ns ne sermons,

cuan en totas ocasions

la teva simplesa 'm mostras.

Ahir, que 't van porá al cap

de demaná aquella noya!

No veus que tant rica joya

no es per qui 'n sorta ne rab?

Que 'n farás d'una muller

de naixement tan distint

del teu, que viurá patint
per tot cuant te vegi fer?
Ber: Jo la vull!
Mar. Es impossible.
Ber: Es meva; 'l Rey me l'ha dada.
Mar. Per la paraula empenyada,
pero sentli molt sensible.
Ber: Ja 's coneix qu'es sera nova
que ja me la maltracten.
Mar: Es que may es avindren,
Ella es noble, tu ets defora.
Ella menjará faisans,
y tu menjas farinetas;
ella tindrá las mans netas
y tu no 't rentas las mans.
Ber: Oh! ja 'm comprare sabo!
Vaja, no 'm convencereu.

Mar: No coneipes quefarem
parell de revenedor.
Ber: Si volen, ja qu'ab lo dit
veig, qie agradarvos no logra,
vos, bé... no li riquen rogra,
mes jo vull re'l ren marit.
Jo lavull, y está acabat,
M'agrada, la trova maca,
y es yamora y currutaca...
Jo n'estich enamorat!
Mar: Tu enamorat!
Ber: Me rón mare
y no ho hem notat?
Mar: Vé! ver!
Ber: No hem notat que menjo mes
delo qu'he menjat fins ara!
No haven reparat tampoch

·que aiçó's com ans me llevava
cuan jut'l mati enllutrava
ara dormo com un soch?
Badallo, no gaito humor.
Tot aiçó no es natural,
y aiço es que tinch algun mal;
y agest mal ve de l'amor.
Mar: Ah, beatia! Cap sens ruch!
De'n Bertoldo tu ets l'heredu?
Ber: Dona, aiçó vos ho sabreu.
Mar: Ho veig y creurem no puch.
Ber: Ja está pres lo determini,
y no hi ha mes, ja he tornat.
Mar: Ja que jo res he guanyat
veyam si'ho fa'l sab'Hermini.

— —

Escena 5

Dits Hermini. (D'antrelocht.)

Ber: Ay mare, quin animal!

(Agafantse en ia mare.)

Her: Que té 'l noy!

Mar: No ho sé, y m'estranya.

Ber: No hi parleu que te una banya
y embestint ni pot fe mal.

Mar: Una banya?

Her: Ja comprench.
No ieni motiu l'arogancia.
Parla per la paperina,
No tèmis qu'à ningu ofench.

Mar: No ocurs qui es lo sabi Hermini?
Pel vestit li fas agravi?

Her: Es l'uniforme de sabi.

Com no hi ha res que m'amohini
al mon, d'aixo d'ana llubit
y re elegant y rumbós,
vaig aixis que's bo pel cos,
pues aixis no's va oprimit.
Ber. Y per se'l home de saber
ha d'anar de cucurulla?
Her: Se veiteix l'home y despulla
sempre segons lo voler.
Sigui mapima per tu;
quan fa calor, poca roba,
al hivern fa rauna'l trova
per mes roba.
Mar: Ben regu.
Ber: Ja el un rabi que fa'l rop.
Her: He fet de tot escrutini.
Mar: Ja us dirhen lo rabi Hermini.

Her. Jins hefet un aiperop.
Ber: Ja m'enseñyaren defer lo.
Her: Si tu tens aplicació
sabrás tot lo que se fa.
de fe aiparop, de deferlo.
Fer pomada, confitura,
mangra, unguent de contracás
y bálsam de fierabrás
que de tots los dolors cura.
T'enseñyaré com se diu
la planeta, ab reglas vellas,
y à conexer las estrellas
que totas tenen motiu.
Ja tinch l'ullera à la torre.
Ber: Ca! Coral de mes aprop.
Ensenyim de fe aiperop
y lo demés deixin correr.

Her. Be, donchs. Una llissó iola
bastará. Dema al mati
fen lo favor de teni
a'punt una iacerola.
y ara, si no us vinguen mal,
jo voldria un picolabi.
Ber. Ah! tambe menjan lo sabi?
Mar. Y no han de menjá, animal?
Her. Menjá 'l sabi y menjá 'l burro,
pero hi ha menja y menja.
Ber. Oh, bé. Aixo, ja ho se temps ha,
y aixó que toch un baturro.
Los burros menjan cfals
y 'ls sabis llibres.
Her. Dintingo.
si 'be' conech qui 'n geringo
dech refutar raheus tals.

Menjem llibres, es molt cert,
per saber les coses nostres,
però'ls llibres son per portes
quan lo epífago està omplert.
Ab aixo, ja qu'aquí m'erida
lo deber de instruí al minyo,
mentres li done instrucció
fins trobem de ferme la vida.

Mar: Senyor, qu'es molt de justicia.
Que'n volen?

Her: Carn.

Ber: Lo dels farts.

Her: Carn, qu'es lo que te'mes parts
de materia alimenticia.

Ber: Ja vinch.

Her: Es molt oportú.
Vina, que'm moure a menjá.

.y aixís sabrás com sefa.
Ber: D'aixó'n sé mes que mingui
Mar: Anem, doncks, que desaré
los mil escuts.

(Prouent lo boguleto.)

Her: Mil escuts?
Ber: Son nostres. Nos els ha dut
lo rey
Her. Veyam.
Ber. Aqui'ls te.
Her: Si, vaja. lo quebunguem
los sabis.
Ber: Ah, si?
Her: Fal!
La pedra filocofal
si no que no la trovem.

(Se'n van tots tres.)

— —

Escena 6.

Lo Duch. Estornell.

Duc: Tant prodich ha estat lo rey?
Est: Tant generos com un dich.
Duc: Ab aixó, Estornell amich,
    ie veu que 'ls hi' du gran ley.
    Aquesta finca tant rica!
Es: Y mil escuts al demunt.
Duc: Vamos, ha arrivat lo punt
    que 'l despit ja 'm mortifica.
    Jo, Duch del Castell com ió
    y ep-ministre del Estat,
    véurem pobre y desdenyat,
    sense bens, sense pinyo.
    Y mentre estant miraí al rey
    com enalta á dos palurdos,

. ignorants, necis y burdos.
Aixo no ho mana cap llei,
d'enveja, Estornell, m'arbola,
fa tabs que jo parlo francès;
me sento un bull a la sanch
que se m'ofega la gola.
Ja no vull esperar més,
y comenso ara 'ls meus plans.

Es: Pronunciá als ciutadans.
Diu conto ab ti!

Es: Ja es per demés
que 'm dirigiu tal pregunta.
Sempre un he sigut fidel,
Us tinch tot l'ammor al pel:
la gent del bronzo se ajunta
cada dia a la taberna
per esperar ma senyal,

y en veyentme a'mí 'l dit alt
reventará la galerna.

Duc: Donchs, avuy, aquesta nit,
tota la gent, arma en viitre,
que 'l rey me torni a'ministre;
aquet te desé 'l seu crit.

Ut: Oy, ara que 'hen dit del arma!
Aixo es lo que faltara,
perqué desurti y cridá
no més se 'n treu moure alarma.

Duc: Ah! No está armada la gent?

Ut: Hi ha alguna qu'altre forqueta;
pero arcabús ni escopeta
ni la sombra.

Duc: Malament.

Ut: Me n'han ofert un deposit,
saldo d'un armer que plega.

Duc: Y donchs, pèndrel y à la brega.
Et: Faltan diners à propòsit.
Me'n demanan mil escuts.
Du: Si, que 'l fan dir ri' ienyors.
Et. Ahont ion?
Du: Veus ri'er vergonyos?
Aquets vils lo han rebuts
y jo que 'm vull pronunciá
no puch culli aqueixa ganga
de fe una mala bullanga.
que 'l poder me torn'à 'dá.
Et. Mil escuts. Junta ei la suma
qu aquets villans han rebut.
Duc. Ja la tinch. Ara m'acut
com salvá aixo que 'ns abruma.
Jo 10 amich d'en Bertoldino,
com fa vaig probarho alli'

·que fent lo que li vaig di
de l'Eurich mudà 'l destino.
Sancks ara veurà la paicia
ab que a'n'aqueip tros de nero,
pitparli 'ls diners procuro
perque la bullanga 's faiia.
El. Jóu home que m'admiren.
Duc: Sí; amaga 'l talent no puch.
Ultima que vigui Duch,
per gitano no finch prou.
Vésten dancks. D'aqui un moment
torna en tent un cuart parlat
y 'l daré la cantitat
perqué m'armi a'la gent.
El= Me 'n vaig a buscá a l'armé
y ab ell tornaré a'veni.
Duc: Veitan y deixam aqui

.que 'n Bertoldino fave.

Escena 7.

Duch.. Bertoldino.

Ber: Ja hau vist aquest gran regalo
que 'l rey me ha fet.
Duc: Ja l'he vist.
Gracigui la enhorabona.
Ber. Envida vostra, Senior
(l'dona una moneda)
Duc.- Gué es aixo?
Ber. Son las estrenas.
Duc: Donarme estrenas a mi!
Ber.- No 'm donen la enhorabona,
Jo a' la bort ho he vist fe' aixo.
Guedensho, y a' ma salut

bebeuhi un vaset devi.

Duc: (Jui mal no fa, mal no pensa.
Anem la beta seguint:
Si, quetens una gran torre.

Ber: Tota es meva, Ja us ho he dit.
Si voleu, ab la familia
veniuhi a passà l'estiu.
Arbres flors, teitos, estufas,
galls, gallinas....

Duc. Es molt rich.

Ber: Allí hi ha un estany ab orat.

Duc: Y aquest surtidor d'agua.

Ber: Ab granotas.

Duc: Y molts peixos.

Ber. Que' cantan?

Duc Los peixos?

Ber. Si.

Duc: Los peixos no; las granotas
amohinan un bon pich.
Pero bé, deixemho correr
y escolta per lo guevinch.
Guetas ab aquesta noya?
Ber: Guina? La noya d'ahi?
Ja hi vach promés. Cuanetigui
fet à la cort y pulit
m'hi rasare.
Duc Pero 't falta
lo millo' lo mes precis,
per poder dir qu'es bentéva
é hi puguis dormir tranquil.
Ber: Oh! no hi dormo encara ab ella
fins que sigui 'l seu marit.
Duc: Vull dir que no te la prenguin
Ber: Pendremela?

Duc. Si, infeli!
si encara no l'ha comprada.
Que no coneixes l'estil?..
Aqui cuan se pren promera
se la compra tot seguit;
se regateja ab lo pare,
tant ne vull, tan te'n costinch
y fins que l'han dat los cuartos
no hi ha home que digui dir
que té la muia segura
y lligada ab compromis.
Ber: Vaja com qué compra un ase.
Duc: Per po jo 'l porto l'avi.
Ber: No, no! No la vull per perdrer!
Anem a trevre embolichs.
Duc: Ja veiet jo cuan convenia
portarme ran bon amich,

.y per cloure bé'l tracte
no mes m'hau de dá'ls pistrinchs.
Ja te l'he regatejada,
igual que si fos per mi;
Ja estich entés absorpare
que m'ha costat un bon picu;
li he deixat paga y senyal
perque no se me'n desdiga,
y ara m'has de dona'ls cuartos
que'ls li cluré tot seguit.

Ber: Cuant ne demanan? Digueumho
que de cuartos allí n'tinch.

Duc: Mil escuts l'ultim.

Ber. Jú'n cara!
N'hi ha per comprar cent garrins.

Duc: Ja li faig donar per torna
dos lloros y un gos carli.

Ber: No, no! Ls cartins no m'agradan.
Jo de cartins no 'n mantinch.
Son bestias de mala mena
Duc: Veuré ri pot re'm marti.
Pero ver im pich depressa.
Ber: Esperaume, vaig alli
à buscá 'ls cuartos y torno.
Duc: Portals quet'espero à dins,
del borquet del laberinto.
Ber: Ja hafet be 'l rey, qu'amanits
me 'ls ha dats agueita tarde.
Duc: Al laberinto.
Ber: Si, si!
Duc: Agui à rieos que m'vegessin.
Ber: Pendrem la pramera à mi!
Encara qu'hagues de vendrem
la torre y tots los jardins.

Ircna 8.

Lo Duch.

Alabat sigà 'l senyor
que cria ximples aixís!
Dels benignes de la terra
ne viuhen los aiperits.
Ja tinch lo diner, ja compro
las armas per fé 'l burgit,
y ja 'm veig ab la victoria
tornant á mená 'l país,
y vencantme... Ah! quetremolin
dels ara 'ls meus enemichs.
L'Enrich pujará al patíbul,
la Palmira 'm dará 'ls fills
y será meva, per forsa,
y aquestos palluders vils,

baita queiigan familia
d'en Bertoldo, 'l rutich rui,
me pagarán las ofenas
que del difunt vaig sufrir.
Y tot aixo ho logro ab sumas
d'ells materiyos... Anem dins
del laberinto ai esperarlo.
L'alegria 'm te aturdit.

(Se'n va... pausa. Las granotas del surtidor se posan a cantar)

Escena 9.

Bertoldino.

Ber. (Al lo baguet del dinar)
A portarlos denegu'da!
Ja ns podem calá las botas.

(S'atura)

Qu'es aixó?... Son las granotas.
Noy quin bestiá!... Lam criada!

(Acostant-se al sortidor)

Que m'crideu a mi? Que hi há?
Cuatre, cuatre... Quevolen?
Porto prenya; no 'm turbeu.
Vaig la primera á comprá.
Veyeu? Aquí hi ha 'ls menuts
per pagarla. 'M costa cara,
pero fa ho val si s'repara.
Aquí dins hi ha mil cents.
Mil cents. Diu qu'es l'estil...
Que dihen.

(Las granotas cantan desaforadas)

Ve'ten aquí un atre!
Ara diuhen que n'hi ha cuatre!
Ui torno á dir que n'hi ha mil!
Cuatre cuatre!

(Encarmint.)

També és cas!
qu'ho vulgan saber millò!
Ui dich que mil! Ja hosefó
animali de Barrabán!
Ay jo 't foll!.. Dali al tor cuatre!
No te'com me tinch tranquil!!
No ton cuatre, que son mil!
Ah! no? Donchs jo cu tinch
de batre.
Feniu! Aneulos contant!

(Obra el baqulot y tira grapats
de moneda de or al curtido.)

Ho veyeu com hi ha mott mes?
Anem contant los diners.
Sembla que fasan callant.
Alia teniu! 'S lo meu mot

que may mes me'ls dormentiu.
Aneulos cantant: teniu.
Vaja, aqui ja'ls teniu tots.
Fins la capsa.

(L'hi tira)

Vaja amen!
Qui ha guanyat? Son cuatre
ó mil?
Un los ho diu tot humil
y ellas, tollem que tossen!
Malas bestias.

Encena lo.
Dit, lo Duch.

Duc. Bertoldino?

(Bat deprevenit)

T'esperava y no has vingut.
Ber: Cá! Si aquí m'he entretingut,
que per poch me deratino.
Duc: No es moment de baberotas;
dónam, dónam lo dine.
Ber: Espereus ja us lo daré
cuan me'l tornin las granotas.
Duc. Las granotas?
Ber. Oh! Han tingut
ara ab mi una gran guimera.
Vaja una gran pelotera!
Pero al ultim jo he vencut!
Ui portava jo 'l dine
com estavam convinguts,
que fegan los mil escuts
cuan las granotas...
Duc. (No se'

perque ja 'm comenso á abatre.)

Ber: Aixís que 'm venien pairá,
me comensan á cridá
que no mes n'hi havia cuatre.
Mil! dich jo, perque rallessin,
y ellas, cuatre! cuatre! Alfi
los els he tirat aqui.

Duc: Bárbaro!

Ber. Perque 'ls contessin.
Los han contat.

Duc. Vil!

Ber. Ya es clar;
las he deixat atrapadas.
Ara estan de rotocadas
que m' goran á canta.

Duc. (Desesperantse)
Tots los meus plans en á terra!

No 's poden pescar? Que, no!
Si es mes fondo 'l sustído
que cap pou. Vaja, cuipu aterra!

Escena. 11.

Dits. Estornell.

El: Ja tinch á fora l'arme,
y la gent ja está amanida.
Vinga 'l dine' desseguida.
Du: Sabs pescar? Donchs pescal tú.

(Alcantlo al sustido)

El: Que vol dir?
Du: Qu'aquest taul,
incapáz de ragrament,
lo ha tirat, y aquí 'ls tens.
El: Aixo ha fet aquest gandul?

Duc. S'ha barallat ab las granotas.
Ber. Pero no us dev enrabiadas,
las granotas son fiadas,
mereixen molt bona nota.
Y iense dilihi m'un mot
tornaràn lo dine' aviat,
que per xo ja 'ls he tirat
fins lo beguilet y tot.
Et: Es ci dir que no fem re.
Duc: Tot ho ha perdut aquest ase.
La gent que se'n torn'à casa,
que'l cop avuy no's pot fe'.
Et. Mal qui de pimples se fia.
Duc: Se'ns ha espatllat lo registre.
Et: Ara ja fòrau minitre.
Duc: Serà per un altre dia.

(Se'n van. Bertoldino entrá

avocat al jurtido y no 'l veu.)

Escena 12.

Bertoldino, aviat Hortola.

Ber. Miren, miren cuants de peixos.
Ay, ay! Son fora tots d'or.
Ni ha de blancs, y n'hi ha de rojos,
de plata y de tots colors.
Pero son uns peixos bestias,
tots han pujat desde 'l fons,
com qui han vist qui à las granotas
los he tirat grapats d'or,
ara 's pensan los pimplicis
qu'ab ells no faré altre cop.
Lo qué faria pescarlos
si poques atinar com.

Hort. Que fem per qui, Bertoldino.?
Ber. Ey! jo l'amo y tinch el don.
Hor: Don Bertoldino.
Ber. Aixi encara.
Res, pensava aqui tot sol,
com pescaria aquets peixos.
Hor. Pescarlos, y fan tant goig?
Ber. Pero tenen una falta.
Hor: Quina, si no sòch curios?
Ber: Que no son bons per la paella.
Ab aixó 'ls vull treurer tots,
per posarmi peixo-palo,
bacalla, sardinas y popis
ahont jo vo, tots hi vull corar
que si agafin al ronyó.
Hor: (Mala negada t'entobi!)
Ber: Saben com se pescan?

Hor. Prou

Se'ls tira pa', ls pobrets surtan
y ab la ma se'ls pren llavors.

Ber. Donchs ja torno.

Hor: Ahont anen ara?

Ber. A buscar pa.

(Se'n va corrent.)

Hor. Cap de bou!
Ja'n farai bona agafada,
sent lo peix tant rellisos,
que s'enmeny per mes qu'apretis.
Anem a'rega'ls farols.

(Se'n va. Bertoldino surt
carregat ab grans pans de
rotons.)

Ber. Me sembla, que m'anegaro
de fer bona provisió.

(Deixa'ls pans a la vora del

surtidor y 'ls va tirant.)

Diu que tirant pa'ls perra?
Aquí'n tenim de crostons,
Alia, petits! Ne va un altre,
Tot lo que'ls hi havia al rebost.
Ja'ls picam; ara agafemlos.
Refugen! Lladres, traidors!
Aixó es estafarme 'l pa.
No val a'escaparse, no.
Aixís que'ls tinch ic m'ermuyen.
Ja us trompare, lladregots.
M'haveu estafat lo pá?
us faré cegos á tots.
Los hi tiraré farina
als ulls, y may mes daran
tornar á veure en lavida.

Findrán de nadar ab un gos.

(Se'n va corrent y torna

ab un sach de farina.)

La farina quela mare
tenia per fé pa al forn.

(La empaa al suritao.)

Au! per fé cegos als peixos.
Endavant; ja. tots ho son.

Escena 13.

Bertoldino, Marcolfa.

Mar: Que fas, pillo, estrafalari,
que m'has deixat lo rebost
ple pá, m'has pres los cuartos
qu'ha dut lo rey, mi senyor,
y ara llevas la farina

de las nostres provisions!

Ber. No's pertre; no vos la lleixo.

Tota es á n'el surtidor.

Mar: Ay trista de mi! Jo 'm moro.

Ber: No us moriu, que 'm faren pó.

Socorro! que 's mort la mare.

Socorro!

Escena 14.

Dits: Hortola - Prudencia.

Hor: Qu'es, qu'es aixó?

Pru: Qui es que demana assistencia?

Ber. Corren que la mare 's mor.

Hor: Un trevall!

Pru: Tota tremola!

Ber: Tremola a 'ne 'l surtidor.

(Anantla á agafar.)

Mar: (Separantla d'una rebolada)

Auny tot ho llevaries!

Hor: Ju 'ha estat?

Mar. Jue no tinch consol
qu' aguest fill ha de matarme!

(Se'n va plorant.)

Ber: (Joquintla)

Yes, per re, cuant detrastorn.

Cuadro

—

Interior de la casa del hortelá

———

Enrich: aviat l'Hortelá:

———→

Enri: Salut ci l'honrada gent.

No es ai casa l'hortela?
Donchs ai fé l'haig de trova,
que'l tinch de veure al moment.
Ah de casa!

Hor: (surtint.)
Don Enrich.

Enr: Buscante vinch ab urgencia.
Hor: Per servirus ab diligencia
sempre disposat eitich.
Enr: Ja sabs qui aquest Bertoldino
que'n mal hora es arrivat,
m'ha fet a mi desgraciat
amargant lo meu destino.
Hor: No'm parlen d'aquell pimplici,
qu'ab un nora qu'es aqui
ja no's pot arriva a di
lo qu'ha causat d'estropici.

En: Donchs, aquest neci, hortelá,
es qui ma sort te amargada,
que's vol casá ab ma estimada
y'l rey li'l te' de dona.
Y com al primer moment
se pot fer lo matrimoni,
sempre tremolo que sonsi
l'hora de perdre'l content
Finch de salvá'l meu amor,
y per ço canto ara ab ti.

Hor: Ja podeu está segú
que tindreu bon servidor.

Enr: Jo ió servyó d'aquest poble
y'ls seus fills me son vassalls

Hor: Tots fidels, pels pochs trevalls
que'ls cansa vostre obrar noble.

Enr: Donchs be, 'ls necessito a tots.

Vés al poble y manifesta
que preparin una festa.
Hor: Fira! Ja'ls veurem guins bots
Env: Afageix que determino
qu'aquesta festa l'inicent
tindrá de portá, aparent,
d'obsequiá a'n Bertoldino.
Per lo cual, vindrán aquí
uns cuants, pel poble enviats
á convidarlo portats,
perqué ell hi vulgui assistí.
Ab cuidigna ben entera,
qu'han de saber lográ ab maula,
que'l pimple'ls dongui paraula,
de portarli la promera,
cuan vinguin allí tots dos,
pel meu plan ja us guiaré.

Hor. Ja us he promes que faré
tot quant convinga a'vos.

(Se'n van un per cada costat.)

Escena 15

Prudencia ab un rova de palla,
que li supora ple d'ous, y una roca
al damunt. Aviat. Bertoldino.

— — —

Pru. Crech qu'aquest serà bon lloch,
perque'l tiguí bé tallora.
Com que'l pimple tot ho tora,
no me'n fio molt mi poch.
Ara ha entrat al galliné
y ha cibolotat las gallinas.
Deu meu, quinas tremolinas!
Aqui la llora està bé.

(colocant una cadira a un costat
i jo'n va.)

Ber: No sé qui 'ha dut la hortelana
que s'amagava de mi.
Ah! ja ho veig; ja ho veig aquí.
Una cloca ben galana,
que s'està covant los ous.
Després surten polls, ja ho sé.
Però cá! no va pas bé.
Petits, y no'n surten prous.
Com qui una cloca es petita,
los polls també petits dóna.
Los covés una persona
hi hauria millor cullita.
Vaig à cuidá aquets d'aquí.
Si m'hi poso, ja 's veurá;
de cada ou ne surtirá

un avestrus gros aixi'

(A la llora)

Vés á festejá ab lo gall,
jo't faré 'l fornal. Vés, vés.

(Trau la llora y la tira fora)

Aixó 's fará sempre més
cuan se vegi 'l poch trevalle
que corta. Seure una estona.

(S'asienta al cove.)

Aja! Ja hi som. Quina pora
latya, férho fe á una llora,
podentho fe una persona,
que té mes enteniment.
Ara, muixoni y quietut,
que no 's perdi la virtut,
y 'ls polls ¡pen al moment.

Escena 16.

Bertoldino sentat al cove. d'Hortela
seguit d'uns quants del Poble.

Hor. Veniu, que diu qu'es aqui.
Mireuel à dins d'un cove.
Ab gran alegria us trova
lo poble qu'us vol teni.
Mes, que fen aqui noltramo?
Alieus.

Ber. Ni à tiros me mous.
Veus qu'es tich covant los ous?

Hor. (Animal!)
Ber. Guietut reclamo.
Hor. (Deixemlo fer y endevant.)
Aqui vostra venia implora
lo poble d'aqui à la vora,

per festejarvos en gran.
Ber: Festejarme? No potser.
Ja t'ho prometi.
Hor: Volem di,
que us deixem diverti.
Ber: Ah! si es aixó ja vindré.
Hor. Si us prepara una gran festa
ball y un pich de rotllopó,
y aqui vé la comissió
que tal plan us manifesta.
Puig estó fora de tino
la gent ab la gran fortuna
de l'arribada oportuna
del célebre Bertoldino.
Ber: Molt bé, doncs ja es cosa entesa.
Hor: Mes com se fará la funció,
també en celebració

de que ja tinguen promera
ni no niguéi abuar,
la promera ab vos duriau,
perque ó ni no no findriau
balladora per ballar.
Ber: Vaya ni me li dure.
Hor: No 'ns engamyen.
Ber. Per mes senya
fes de correu d'esperdenya
per 'ná a la Cort.
Hor: Ità be.
Ber. Hi vas y dius a n'el Rey
que m'envihi la picota,
qu' hem de ballá la gabota.
Hor: La vostre ordre 'm será lley.
Anem noys, cap á donar
per la feita toti los pasos.

Jins hi haurá copla y domani.
Ber. Jeu, que hi hagi bon sopar.

(Se'n van l'Hortolà ab los altres.)

Escena 17

Bertoldino. (aviat) Marcolfa

Despres: Hermini.

Ber: Tornem à l'ocupació.

Mar: (Dins)

Hont deu 'se agueip burdegan?

Ay, Jesus! Déu meu! Qué fa?

Ber: Rebia una comunió.

Mar: Pero, que fá aqui al cove
que veig que per res te'n mou?

Ber. (Aixecantse)

Ah! he estat rezant los ous.

Ay ha anat be; mireu la prova.

Mar. Ja ha fet un altre calvari!

Ber: Temiu raho! No ha anat be!

Mar: Jo 't matare', 't matare'!

Hermi (surtint)
Qui crida aqui?

Mar. Estrafalari!

Her: No deu anar pas per mi
pues tot just ió un sabi mauo.

Mar: Va pel noy, que ja me'n cano,
que 'm cuida à fer pertemi.
Freyém aixó del devant.

(Entra el cove à dins.)

Her: No sens pena, oh Bertoldino,
jo 't miro segui 'l destino
de fer dibarats en gran.

Ber: Bé, bé; no 'm cinguis ab cansons.

Her. Com canvons? Si jo no canto
es perorant que m'espanto
delas tevas infraccions.
Mar: Ja te'l pots escoltá....
Her. Jo mereich.
Mar: Perquè es un pon de ciencia,
Ber: Un pon? Bona convenencia
per porarhi l'melo en freich.
Mar. Glorificat a matinas;
per ço ni gué no es inepte.
Her. Jo li daré una receptа
per tenir manera finas;
per no fer may cap errada;
per demostrar en tota ciencia
agafat ab la prudencia....
Ber. La Prudencia altre vegada?
Her: Altre vegada y den mil.

qu'ella es mare del sabé.
Ber. Té un fill! No'n sabia re.
Her. Jés aixo y viurá tranquil.
Ber. M'haig d'agafá ab la Prudencia
Her. Ella tot desfici acaba.
Ber. Mira quetal! No m'pensava
que tingues tanta influencia.
Her. Dat ja'l conell me retiro
á la torratxa; deixo ella
ertich buscant una estrella
y ab lo telescopi miro.
(Se'n va)
Mar. Ja'l aprofitis l'allunó
del sabi Hermini.
Ber. Ho faré.
Pent per punt la seguire.
Mar. Vaja, y vigas ben minyo.
(Se'n va)

Escena 18.

Bertoldino. Surt Prudencia.

— — —

Ber: M'haig d'agafa' ab la
Prudencia.
Oy, qu'ara la veig per 'llá!
Deixa mela anà à agafà
ja que diu que dona ciencia.
(Surt Prudencia)

Prudencia!

Pru. Qui 'm crida?

Ber. (Sorprenentla y abraçantla)
Jo.

Ja 't 'tinch!

Pru: Ey! poraverganya!

Ber: T' agafare per la manga!

Pru: Socorro! Hont se 's ditat aixo?

— —

Escena 13

Dits, l'Hortolà. Després lo Compte
y Palmira.

Hor. Què passa?

Pru: Corra! Assistencia!

Hor: (Separantlo.)
Com s'enten! gran atrevit?

Ber. Lo sabi Hermini m'ho ha dit;
agafat ab la Prudencia.

Hor. Doneus ni de mi s'pensa riure
ell me pagará l'agravi.
Ja veurás jo ci n'aquell sabi
com l'emenyaré de viure.

Pru: Vaya un tuto que m'ha dat.

Hor: Oh! Y apretava il traidó.

Ber: Jo donava la lliço

tal com me l'han enviegat.
Que t'han dit a'n'al Palau.?
Hor: Que ab tot y se'ma sorpresa,
m enviam la promesa,
per portarla a'ne'l sarau.
Cap aqui la du son pare.
Ber: Eh, qu'es una bona moza?
Tots dos farem una tonta
Pru. Aqui estan.
Ber: No te'cap tara.
Comp. (Sortint al Palmira)
Vaja, ahont es aquest pimplot
qu'a tots nos fa balla aixi?.
Ber: Per servirvos; joch aqui:
Pal: (Ai la vista tufri's pot.)
Ber: Donchs, qu'amirem a'ballar?
Com: Per balla vita la pobreta.

Ber: Ja, la veig qu'està distreta,
pero ja s'alegrarà.
Pal.: (Enrich del meu cor!)
Ber. Anem.
Lon: Lo Rey to'ns entrega. Mana
Ber: Jom brasset.
Pal. (Jingint.)
De bona gana.
Ber: Doncs cap al poble. Maipem.

(Se'n van)

Cuadro.

— —

La plaça del poble. Aspecte animadissim. Senfarellas de rama, cobrellits pels balcons, teyeras enceras. Gent del poble vestida de festa;

vells, joves, donzellas y criaturas.

Escena 18

Gent del Poble: discurrint alegrement per la escena. = Hortelá =

Enrich.

En: Tens entés lo meu projecte?
Hor: Es dir que 'ls volen robar?
En: Cuan lo ball més los distregui,
surto jo, y del mitj del ball
me 'n enduch á la Palmira.
Vens tu per l'altre costat
y té 'n dus á 'n Bertoldino.
Hor. Y 'l Duch.
En. Ahont te semblará.

Hor: (Mirant cap á fora.)

Ah, ja vé la comitiva!
La copla ab los convidats.
Poble, visca en Bertoldino!

Tots: Visca!

Enr. Deixam amagar.

(Se'n va)

Escena 13.

Hortela, Poble, la Comitiva
formada per la gralla y tamborino.
un Alcalde ab bara, Bertoldino
de braset ab Palmira lo Compte,
Marcolfa, lo rabi Hermini.
Detras una copla de Musichs, y
la comissio del Poble.

(Això de gralla dentilan, la copla
s'enfila dalt d'un repla; igual
que la gralla y tamborino. Ber:
taldino y Palmira quedan al
mitj)

— —

Ber. Jaiom agui!
Tots: Viva, viva!
Pal. (Deu meu, quin patir ma gran!)
Her. Voleu que us fasi una
arenga?
Ber. Que hi ha peip encabetpat
per fer cap falta l'orenga?
Her: No ositem per sermons.
Tots: No, ca!
Her. Donchs ja callo. Mottas
gracias,

pueblo amado!

Hor: Ala! a ballar.

Ber: A quina hora es la manduca?

Mar: Fa demanar per menjar?

Hor: De primer fan contradanses.

Ber: Vaja, comenci'l ball.

(La música romp, les villanes fan rodona y voltan tornant al mitj a Bertoldino. La dema no miran cap ballatina estan cort Enrich segueix de uns cants homes que es precipitan al rotllo, prenen á Paluira y se l'emportan)

Ber: Are anemhi ab la promesa.

Ala, tornemhi companys.

Escena 20.

Enrich. Homes. Dits.

En: A n'ells, que fa arribat l'hora!
Pal. Enrich!
En: Te vinch á salvar.
Ber. Ay, que'm roban la promesa!
Mor. (Tirantiel á sobre de la sal rotlo.)
Agarrotemlo, companys.
Ber: Ay, mare, que se m'emportan!
Mar: Noy, fill meu!
Com: La noya! Ahont va?
Mer: No's pot ré ab la forsa bruta.
Mar: Noy.
Com. Noya!
Mer. Ha estat un bon ball!
(L'Hortola am los reus se'n ha

endut a Bertoldino. Marcolfa
cridant vol seguir-lo, però la
aturan los villans que ja
dan en escena lo mateix
que'l Duch: quadro de desordre.

——

Sala

Copisteria del
Teatro Romea.

9 1/2

Bertoldino.

Acte 4°

Acte quart

—

Quadro 1.

— —

La presó d'en Bertoldino.

— —

Decoració del Soller.

— — —

Escena 1.

Bertoldino

— —

(Ab un vas en la ma.)

No m'obran, no; jo m'anyoro!
No hi estich bé a n'aquí dins.
La preió no es pas tan mala
perqué no m'hi fattavi,
pero se sent devegadas
un rosegar y un riu riu
que'm fan creurer que hi'ha
ratas.

(Apuntat.)

Ay! falarento a n'alli.
Ba! Bebemhi attre copeta

(Ven)

Ja, ja! Gue soch divertit!
Sembla impossible que riguí
pasiant lo que'm passa à mi.
Agafarme à la xicota,

y á ne mi qu'es lo mes trist.

(Bou)

Quins tragos, Deu meu, quins tragos
ey, no parlo de 'ls de vi.
Ben mirat jo aquí 10 un quefe
d'exército, perqué aprop tinch
com á 10ldats en filera
botás posadas aipis
quietas y reposadas
aquí com si 'ls hagués dit:
Ar! en su lugar descansen.
Com me miran... Ji, ji, ji!

(Bou)

Vamos, ara vull que 'l vegi
que 'l mane. Oido á mi!
Compañia! Pasio doble!
Marchen, ar! Sinch, sinch, sinch.

(Ja los soldats completament
bagut.)

Escena 2ª

Bertoldino. Enrich.

Enr: Deute guart, bon Bertoldino.
Ber: Ola! D'hont surts noble Enrich.
Que tambe vols fer brometa.
Enr: Parla com me deu á mi
y escolta lo que vull dirte.
Que has pensat?
Ber. Que ti atravit
vares pendrem la picota
y he pensat que tu'm poti dir
ahont es perque jo hi vagi
y m'hi cau tot voguit.

Vaya, vaya, vaya, vaya.
Enr: (Comprench; vamos, no estàs en ti.)
Es que jo venia à dirte
que si vols libre sortir
d'aqui abans tancat te trovas
no més tens de fe'l que dich.
Ber: Qué diseu?
Enr: Que has de renunciar
à casarte de precis
ab la donzella Palmira.
Ber: Aixó si que no.
Enr. Que dius?
Ber: Tan guapa qu'es y tan rica!
Enr: Doncs no sortiràs d'aqui
Ber. Aixó si la vida 'm fareu.
Enr. Potser no.
Ber. Beuré bons vins,

y ii tanta gana paro
faré un platillo ben xich
d'unas ratasas molt grosas
que sento piiclar per allí.
(Si no m'espantessin, ray.)

Enr. Donchs en fi, que decidim.

Ber. Que si los hauren d'espinyar
que la Palmira es per mi,
perquè jo vaig demanarho,
y saben qui citaba escrit
que'l que jo demanaria
fora ben meu.

Enr. Y tranquil
contemplas que la Palmira
latinga jo are.

Ber. Sí.

Enr: Pero, l'honor!

Ber. No m'hi fico.

No sé qu'el aigo qu'heu dit.
Jo dich que l'avull d'ella,
y será com tres fan cinch.

Enr. Donchs, bueno; ja que t'empenyes
en no voler desistir
sápigas que la Palmira
en mon poder jo la tinch.

Ber. Prou que'l Rey fará donárvosla.

Enr. Fugirem ben lluny d'aquí
y no la podrás fer teva,
y't moriràs de neguit
cuant sapigas que dítxosos
vivim en altre país.

Aden. (Ixen va y tanca)

Escena 2ª

Bertoldino, luego lo Duch dix:
fossiat d'aldea.

Ber. Ep! Adeu siau.
No se'n burlarian poch
de mi, si aquella picota
no volgués ara. No, no.
Vaig dins y no torno enrera,
Jo sabi Hermini bé prou
m'ho diu sempre, 'l que prometis
cumpleixo be sobre tot.
Ay Deu meu! Quinas rataras!
Dad'agui sento 'ls grinyols.

(Lo Duch entra.)

Ja torna a obrirse la porta.
Duc: Bertoldino.
Ber: Ola! Sónvos?

Jo 't flich! Jo 'hem tornat a menos?

Duc: Vinch distressat de parlar
à salvarte.

Ber: Ah! A salvarme?

Duc: Es à dir, salvarte no
perquè ja la teva mare
y aquell sabi tan cap gros
sabent que tu aquí estabas
venen à buscarte. Jo
vinch per un altre negoci.
Si vols sabrás dintre poch
abans tenen la Palmira.

Ber. Volen dir?

Duc. Jo à lo traidor
Enrich, no he perdut de vista
perquè quant vaig para allò
vaig sentir molt clar que deya

al hortelà; — No sé about
me'n portaré la Palmira,
pero demá ho sabrás prou,
pues t'enviaré una carta
donante la direcció. —
Sa emportarsen la noya
y com luego vaser foch
no vareig poguer seguirlos.
Resultat; no sé en quin lloch
tenen la teva Palmira,
mes com avuy he vist jo
a l'Enrich, li he anat darrera.

Ber. Potser sonant un fluviol.

Duc: Deixat de bromas; seguintlo
he vist qui aquí entraba, y com
l'hortelá es al hort quedava,
l'Enrich per no pasar SOL

ha dat una carta a n'ella,
a la hortelana, y segons
lo que vaig sentir qu'ell deya
den portar la direcció,
d'alla hon tindré la Palmira.
Ara bé; cuan dintre poch
tu sigas libre procura
arribarte fins al hort
y pendré ab manya la carta
del hortelá, pues cuant jo
he entrat, ja era l'hortelana
á durla á n'ell, y aixi es com
he entrat sense que'm vegessin.
Ber. Quins embolichs! Remanoy!
Duc: La cuestió es pendre la carta.
Ber.: Perque no la prenen vos?
Duc: Perque á mi, si m'atrapaban

diffressat, no més per ço
potser fa'm desterrarían.
Pena qu'és lo ten amor.

Ber: Si que ho es.

Duc: Donchs mans à la obra,

Ber: Donchs fa l'acabat lapó.
Soch valent, ja no m'espantan
ni tots los Enrichs del mon.

Duc: Ben fet; l'home sempre es home.

Ber: Es vritat, y com que ho soch
seria una cora seria
que no ho niques ab aixo.
Soch valent como ho seriau
los iers mes valents de tots
ara quelsort qu'es bona
vol qu'honiga de debó.
Haura nigut cobardia

Jo ser burlat, pero com
ja no ho veré, sent ja meva
la carta qui el del de l'hort,
y perdre cuant lliure siga,
seré valent per tothom.
Y, perqué no tinch de serho
sentho l'i altres en lo mon?
Jo haig de ser; jala Palmira
será meva, si senyor,
perqué si siguéi de un attre
será per mi'l mon tan poch
que, pam! deixaré de serhi
com tots los vers que hi son.

Duc: Molt bé, noy! Aixís m'agrada,
Bertoldino!

Ells! Ahont m'amago!

Duc: Ah! faveig alli un recó.

Ber. Ep! mireu qu'aqui hi ha ratat.
Ah! Jason aqui...piton.

Escena 4.
Dits. Marcolfa y Hermini.

Mar. Vina aqui, fill de la mare!
(Abraçantlo)
Hont dimonbri t'han ficat?
Ber. Ja ho veyen; m'han agafat.
Mar. A salvarte venim ara.
Mar: Ja ho veus, ja ho veu! Lo volé
promera que no't pertoca.
Ber: Que voleu dir que no'm toca?
Mar: Que no es per tu, cap de be.
Her: Renuncia à tal doncella:
hi ha una noya qu'ha ningú

diu que vol vinó á ne tú.

Ber: Donchs jo no lavull á n'ella,

Mar: Ab l'altre no 't pots uni.

Ber. Unca noya es per un rey
diu lo ditxo, jo com lley
dich qu'una reyna es per mi.
Ella m'agrada, m'hi atraco,
perque jo motiu hi veig,
Jo crech que no iéch tan lleig
y després si no iéch maco
se regar, sé plantar arbres,
y tinch com cosa mott bona
que sabré tractar la dona
perque ja he tractar abcabras!

Mar: Y aquell angel debondat
que't vol tant.

Ber. Jué s'aflagueixi.

Mar. Que t'estima.

Ber. Que pateixi
pues jo també m'hi he trobat
agradarme una minyona
y habermela de mirar.

Her. Ab ella't podrás casar
pues del teu bras es persona.
El cambrera principal
del Palau, y molt li agradas.

Ber. No farem res; no vull criadas.
No m'hi faig, pico mes alt.
Guevinga aqueta cambrera;
y 'hem declari 'l seu amor,
jo li responderé ab valor
que 'l seu afany no m'altera.
Y si 'm diu; — Ay, jo t'estimo,
estiman, Bertoldinet. —

Li respondré; - Lá barret!
No es per tú si jo m'aprimo.
Jo vull una tal Palmira
que es guapa y gueté molt dot;
per ço jo só, l'teu picot,
Si per mi 'l teu cap delira,
fétte un bon tip deplorar
y véten ben llimy d'agui,
las compteras son per mi;
las cambreras, à fregar.

Her: Anem, pues cuant laveurás
cambiarás las teyas trassas.

Ber: Anem, sí; hi ha una ratassas
allí dintre com lo brás.

Mar: Anem: (Aipo novabé.)
(A Hermini.)

Her: (Sembla que 'l plan iém

descarta.)

(Apart a Marciolfa. Mentrestant
surt lo Duch y diu a Bertol.
dino que se ha quedat detras)

Duc: Pensa a pendre aquella carta.

(S'amaga)

Ber. Ah! Ja, ja.

Mar: Qué dius?

Ber. No, re.

(Se'n van)

Escena 5:

Duch.

—

Oh! Encara tinch esperansa!
La trama marxa endevant
y ja s'acata l'instant.

de completar ma venjama.
Anémnen. Falta gravíssima
fóra qu aiçis m'atrapés
algu... Y aquestas rotll... Qu'és?
Las ratas!... Reina santíssima!

(Surg. Passan las ratas ab
formatjos, llangonissas, etc.)

— Música. —

Cuadro 2.

—

Plassa

—

Escena 6.

Rey: Compte y Nobles.

—

Com: Vos esteu molt enfadat
y jo ho estich mes encare.
Rey: La voluntat d'en Bertoldo
ja sabeu qu'es respectada
y l'Enrich robant la noya
qu'en Bertoldino estimaba,
devant mes y la noblesa
s'ha portat com un infame.
Com. Si vos ho sentiu aixi,
qu'haig defer jo que só 'l pare?
Pero al menos m'acomiola
que la noya despreciaba
á aquet pimple Bertoldino;
era d'Enrich la seva anima.
Rey: No desconech, amich Compte,
que la boda projectada
era un plan descaballat;

me dech cumplir la paraula.

Com: Hont deu ser la meva filla?

Rey: Ja han retornat los meus guardias
y por mes qu' han buscat molt
en part del mon l'han trobada.

Com: Prou qu' ho sé.

Escena 7.

Dits Marcolfa.

Mar. Senyor Rey, ja l'hem trobat.

Tots. Qui?

Mar. L'meu fill, alli e ita'ara
platicantlo 'l sabi Hermini,
y vénen aqui à la plaza
per un plan que potser logri
acabar tanta amalgama.

Rey: Sa voluntad den cumplirse
Mar. Y si ell diguès à la claras
que no vol à la Palmira?
Com. Oh! si, feuho.
Rey. No vull furias.
Mar. Pero vos, permeteriau
que retirés la paraula.?
Rey: No ho ié; vols ié'quetinch odi
l'Eurich per tanta infamia,
y que si 'l trobo 'l desarmo,!
de caballé, y no 'l vull patje,
y que si ara en Bertoldino
deya que no vol casarse
ab la Palmira, tindria
de veurer lauritat clara
per permetrer que li fós
la Palmira retirada.

Anem.

Fotí. Anem.

Rey: Se li té

de donar lo que demana.

Escena 7.ª

— —

Marcolfa: luego Bertoldino y Hermini.

— — —

Mar: Veyam si podrem lograrho.

Her. Creume; ten cap de carbassa.

Ber: De carbassa ó de melo

jo lavull, a rica y guapa.

Mar: (Faré venir la donzella.

Entretenirlo per ara.)

— — —

Escena 9

Bertoldino - Hermini.

Her: Sabs qu'es casarse?

Ber: M'ho pens,

Un home y dona que's casan.

Her: Fé decidas una cosa;

dos que's casan estimantse,

Ber: Y bé, que? Jo aquella noya....

Her. Ella no't vol, y si't casas

ab noya que no't estimi

t'exposas com devegadas

succeheix a' que t'adormin.

Ber: Bé, que m'adormin.

Her: Abrasas.

Aixis me va pará a' mi

ab la dona, la Mariagna

Ber: Bueno; aipi semblaré un toro;

sere' valent, ja m'agrada.

Her. No m'enteus. (Ja son aquí.)

Ber: (Y tinch d'amar per la carta!)

Escena 10.

Dits: Marcolfa y Dominga.

Mar: Bertoldino, aquí't presento

la donzella que't parlaba.

Ber: Ara jo no entich per ella.

Do: Ja no vull par tanta instancia.

Her. Home, párlahi; no hi perts res.

(A Bertoldino)

Mar: La oració la pintan calva.

Procura féital ben tew
Dom: Mes ;i no vol ercottarme
Her: (En lo grupo d'all.)
Guedem gueli parlar.
Ber. Bueno;
li dire' en pocas paraulas.
Mar: Motta astucia
Do: La tindre'
Her: Entenriment.
Ber: No me'n fatta.
Mar: Anem; (Veyam ;i me l'peiras.)
(A Domingo)
Her. Anem. (Veyam ;i la canal!)
(A Bertoldino)

Escena 12.

Dominga y Bertoldino.

Dom: (Si logro casarme,
ab aquet chicot
deixo lo palacio
y da cort y tot.
Trobaré lo que'm dona
plaher mes immens
seré pastoreta
de cabras y bens!)

Ber: (Ben mirat el guapa,
no té mal pamet.
Pero es una criada!
Noviu, ca barret!)

Dom: Escolta una mica

Ber: No 'm tractis de tu.

Dom: Si tu no m'estimas
tormentaré tinch regut.

Ber: Doncs vesten depressa

a'cal cirurgia
perque no t'estimo
mi't vull estima!
Dol. Pot ser no t agrado?
no veas quin penhet?
No veu quina cara?
No veu quin, ullet.
(Jentli l'ullet. Bertoldino
fa un Jugl epaottat.)
Y a'mes te regalo
si t'veig a mos peus
lo cor y altres coras
que tu no las veus.
Oh! Si, Bertoldino!
De cert te vull, jo
Potser no t'agrado?
Responme: si o no.

Ber: M' agrada aquest aire,
m' agrada aquest pen
aqueta rarona
y aquet ullet teu.
M' agrades d' un modo
que no pot ser mes.
Dol. De veràs?
Ber. T' ho juro.
Es cert un ecces.
M' agrades per guapa
per viva també,
mes fo 'n vull un altre
y 't dich:- Passiobé.
Dol. Infame!
Ber. M' aguanto
Dol. Estimans.
Ber. No, y no.

No m'hi faig ab pobres;
prou pobre, ocn so
Dol: Vaig à la Marcolfa
y tot ho sabrá.
Ber: Dónali recados
si té'n vas allá
Dol: Traidor.
Ber: Me'n alabo.
Dol: T'estimo.
Ber: Millor.
Dol: Jo't vull.
Ber: Sacrificat,
y mirat d'amor.
Dol: Adeu.
Ber: Felis viatje.
Dol: Fins veurens.
Ber: May mes.

Dol. Lo teu cor desitjo
Ber: Lo teu no m'fa'l pes.
Dol: Ets l'home mes terco.
Dol: Ets ~~xxxxxx~~ pitan.
Ber. Eti dona--pitan.
Dol: Que ioch desgraciada.
(se'n va)
Ber: Que'n tinch de tenson!
(se'n anava y se atura.)

Escena 12.

Bertoldino.

— — —

Aqueta pobre picota
ara 's morirá per mi...
Si podrian dirho aixi
molts que portan malla y cota

He tingut la foria tota
per poderla deiprecià...
Jo ab l'attre m'haig de caná
per mes que a mi 'l fa riorda...
Ah! La carta! Ara 'm recorda,
l'haig de pendre al portela.

(Se'n vá)

Cuadro.

Jardí: cancada al fondo.
Un burret fermat a un
arbre prop dels bastidors.

Escena 13.

Duch. Hom

No trovo a'n'en Bertoldino
y'l buco ab l'ánsia mes viva.
Finch de descubrir lo puerto
hont l'Enrich te a la Palmira
per apoderarme d'ella
fent veure als qui a'mort me tiran
qu'al Duch del Castell, ningú
lo vens al mon mi'l trepitja
Ahont será'n Bertoldino?
Per hont correrá aquell pimple?

Escena 14.

Dits. Estornell.

— — —

Ja tenim aquella carta
que queda l'Enrich d'escriure
al hortelá, descubrintli

lo Moch hont te la Palmira.[2]

Du: Me l'ha de da en Bertoldino
que com ell es un benigne,
al hortelà la pot pendrer
iense donarti rupita.
Pero ja'm fa por, quetarda.

Es: Be te de ser per qui dintre.
Busquemlo.

Due: Si, si, busquemlo,
perque'ls nirvis tots ja'm tiban.
No vull que aquesta vegada
los meus plans me fallin figa,
com fins ara m'ha succehit.
Anem à burcà à quest pimple,

(Se'n van)

Escena 15.

Marcolfa-Dominga.

Do. Salut, senyora Marcolfa.

Mar. Lo mateix te dich, Dominga.

Do: Us vinch à dur la contesta
de com ha anat l'entrevista.

Mar: Qu'ha passat?

Dol. (Rompen à plorar.)
Qu'en Bertoldino
no'm vol.

Mar: No't trauràs, filla,

Dom: Jo li he fet totas las feinas
qu'agradarli me podian
m'he posat ben curruta,
hasta m'he passat la pinta
m'he fet monyo, m'he complert
tota

de penjarellas y cintas,
y 'l vostre fill per respota
m'ha plantat queno 'm volia.
Mar: Fé la Palmira à la clepsa.
Do. Si, late à la barratina.
Y jo á aquesta fartigora
que d'en Bertoldino 'm priva,
l'agarraparé. Hont la trovi
li clavo la gran tunyina!
Mar. Si que vens deratinada!
Dom: Está clar que 'm deratina,
Jo a'n' Bertoldino l'estimo.
Mar. N'estás certa que l'estimas?
Dol: Y no veyeu qu'es tan maco?
Mar. Aixó, qui 'ho nega li quita.
Do. M'agrada, ab aquella fatjpa
de pimplici!

Mar. (Ah! pimplicia!)
Do. Y despres diu les beticias
ab una gracia!
Divina!
Mar.
Do. Jo n'estich enamorada.
Mar: Donchs, no t'espantis, Dominga.
(Aquesta noya es la dona
que'l cel al meu fill envia.)
Per tu será en Bertoldino,
que tu te'l mereixes, filla.
Do: Mireu arave per alli.
Mar. Deixamhi parlá una mica,
y veurás com cap al últim
ne faig per tu la conquista.
Do: A las vostres mans ho deixo.
Mar. Ves, y entatsogra confia.
(Se'n va Dominga)

Escena 16.

— —

Marcolfa. Bertoldino.

— — —

Ber. Correu mare! correu, mare!
N'he fet una debanica.
Mar. Qu'has fet? Alguna desgracia.
Ber. Vaureu, qu'à nel corral
baixaban, y allí's bebian
l'aigua dela abeuradora
que hi tenim per las gallinas.
Jo qu'he dit: un beben l'aigua!
Me la pagareu, malehidas.
Jo que me'n vaig al celler
omplo tota una botija
d'aquell vi ranci tanbé
qu'un sol trago fa capgira

y'l bruydo à l'abeuradora,
y ara las gruas malditas
ab l'oloreta del vi
hi han baixat totas unidas
y s'estan emborratxant,
caygent per lli estamordidas.
Ara me'n hi tornaré
y mentre'ls dura la viga
las poraré totas presas.
Quetal, es bona partida.

Mar. Bé, ja te'n hi tornarás.
Ara't vull parlá una mica,
que no t'agradat la noya
que t'he buscat?

Ber. Ni futil-la!
Si'm torna a'veni al devant
ab fineras y caricias,

li faig un fart de reverir
qu'ha de jeurer quince dies.
Mar. Pero escolta...
Per: Res escolto.
Jo 'm vull casá ablaPalmira
que es la noya mes remaca
que hi ha á n'aquest y ses illas
Jo la vull perqué fa olló
y té unas manetas finas,
y m'ho ha dit qui ho pot saber
qu'es una noya molt rica.
Si vos no rigueren tanta
també á vos la voldriau.
Es colteu; per dents té perlas
cabells d'or...sos ulls que brillan
m'han dit que son diamants
los llavis son...com ne dieuen?

de coral. Ab aiço, mare
no siguem tonta. Guevinga
m'hi cap, nos la endutem
y anuy per demá que siga
que paiem algun apuro,
que se'ns perdi la cullita
en lloch de vendrens las cabras
agafem á la Palmira,
la portem á un argenter
y ell veyentla tant gurmida,
ja poden pensá, 'n darán
tot lo diner que 'ns convinga.

Mar: Ja has acabat poca volta?

Ber. He acabat y prou palica.
La Palmira y ningú mes
y no 'm vinguen ab domingas.

Mar: Ja está dit; no 'l puch tombar

Válgam la Verge santíssima.

Ber. (Adonantse del burro.)

Callen!

Mar. Qué?

Ber. Qu'estem perduts!

Mar. Qu'estem perduts?

Ber. Ni sentían.

Nos escoltava aquet burro
y ara portará la espía
de lo qu'un he dit, quevull
vendrem la dona.

Mar. No tingas
cuidado.

Ber. Ca! No perrará.
Si molt convé ja 'l tenían
porat aquí per sentirnos.
Pero no se 'n podrá riure.

Mar. Que vols fe ara, cap cigrany?
Ber. Encarmentarlo....
Mar. No miras
qu'es una bestia?
Ber. Jo soch
mes bestia qu'ell.
Mar. En tavida
der qu'al mon tevaig porar
hau dit ecsa mes ben dita.
Ber: Li tallaré las aurellas.
Mar. Que diu ara.
Ber. Deseguida!
(I tren unas estisoras y van
ua cap al burro)
Aqui no podrá esplica'
lo qu'hasentit.
Mar: China! China!

Ber. Que vagi a escoltar converses!

(Talla las orellas del burro)

Mar. Las hi talla! Ay de mi trista!

El burro es del hortolá
y'ns mourá una tarracina.

Ber. (Ab las orellas del burro a la mo)

Que torni a ser tafaner.

Mar. Un menescal derreguida
Si ja ne dit trenta vegadas
qu'me tens de acabar la vida.

(Ix'n va al lo burro)

Escena 17.

Bertoldino: Duch.

Ber. Anels burros qu'm'escoltan.

d'aquet modo se'll cantiga.

Duc: Bertoldino! Ay, a' Dan gracias!

Ber: Que ja heu dinat?

Duc: Ahont te ficas!
Ja tens la carta?

Ber: Já estona.
l'hortelà alli tallegia,
jo que si? qu'algunt m'amago,
la plega y la fica dintre
de la butyaca del gech.
Ja se'nont la tens. - Com surtia,
jo 'l seguesco, se'n va al hort,
y en manega de camisa
se'm pora alli a'plantà bledas,
perjant lo gech a'una altina.
Jo - veurem ti' lo aiperit...
he pensat un gran arbitre

per tenir la carta.

Du: Guin?

Ber. Pendrérli d'hont la tenia.

Du: Si qu ha nigut bon enginy.
Y ara; hont es la carta? Vinga.

Ber: Oh! l'he enterrada en un rot.

Du: Doncha, pórtala derreguida!

Ber: Ara lavaig à buscar.
Pero tinch d'entretenirme
per agafá un vol de grues
qu'hi emborratxat allí dintre.

Du. Pé, lo que convé es la carta.

Ber: Oh! las grues fugirian.

Du: Doncha porta també las grues,
mentres torna derreguida.

Ber. Doncha las grues y la carta.
Jeeriurén!

Duc. Prou! Una pila!

(Bartoldino ven a correnta)

Escena 18.

— —

Duch: ouïat Estornell.

— — —

Du: Sort qu'aviu t'acabará,
ó riino crech que 'm moria
de tractá ab aquest tros d'ase.

Et. La carta?

Du. Ja l'hem cullida.
Ara la du en Bertoldino.

Y la gent.ª

Et. Ja cità reunida,
per parti caps ahont resulti
que 's amaga la Palmira.

Duc: Ja ho sabrem d'aquí un moment.
Ja sabs qu'aixís quelatingan me l'han de dar cap a fora del regne.

Er: Aqueita consigna tenen los qu'alli s'esperan.

Du: Jo empendré al punt la partida.
M'hi caic ento primer poble de la frontera suissa, y despres escric al sogre que si vol veure a'sa filla, enviantme 'l dot, li prometo donarli 'l guig que desitja.

Er: Si es vabé, es un gran profecte.

donarli'l goig que desitja.

El: Si us va bé, el gran projecte.

Du: Ja ve'l ab la carta a aquell pimple.

Ber. (Dins)

Las gruas! Miren que'n porto!

El: Qu'es tot allò que tregina?

Du: Que ré jo! Son unas gruas,
qu'ha caigut.

El: Ne dic una pila.

Escena 19.

Dits Bertoldino.

(Ab la cintura voltada
de gruas y una carta
á la ma.)

Ber. Miren las gruas!

Du. La carta!

Ber. Tenim.

(S'entila endut per las gruas.)

Ay, ay!

Du. (Estirant la ma)

Malehit riga!

Ber: Me'n vaig al cel ablas gruas!

Du. Tira la carta.

Ber. Abur!

Et. Tira!

Qui lab ahont re'in va à parar!

Du: Malhaja qui tracta ab pimplet.

(Se pica el cap desesperat.

Bertoldino re'in va per mont.)

Cuadro.

— —

Sala de Palacio.

→ ←

Escena 20.

Rey. Hermini: Cortesans.

Her: Satisfent las vostres ordres
aquí 'm presento, senyor.
Que volen del sabi Hermini?

Rey: Dias há, sabi varó
que us veig dar de Bertoldino
vigilancia y direcció.
Com está dels seus estudis
ara vull que 'm digueuvos.

Her: Molt fortunda es sa rudesa,
pero 'l mes saber pot molt,
y espero d' aquí pocs dias
ferme 'l mirall dela bort.
Retorica y matematicas,
no sabrá ni molt ni pocs;

à l'escriure hi tira coses
de llegir, saber no'n vol,
y pel que toca à la rotlla
no sabrá may qu'es un dó.
Pero fará cortesias,
ballará dalt d'un pumpó,
y'ls parará una ranera
com lo noble mes puntó.

Rey: Ja es lo que baita.

Her. Y li sobra
per rurar dins de la bort.

Rey: Donchs ara'ns que apres ho tingui
escribirme cuatre mots,
que'l cansarem ben tardana
ab qui li va inspirá amor.

Her: No deixare de complaurel,
Y si no es trencaus la rahons

me 'n miré al laboratori,
que entich fent l'operació
d'embadiarnos rargantanas,
y ii m'allunyo un regón,
fora facil que 'm fugiisen.

Rey: Anem, anem! Per favor!
Y en están envieumen una
per tenirla a' nel salo.

(Hermini 10 'n va.)

Quin rabi! Jo cuan hi parlo
ja m'estamordeixo tot.

— —

Escena 21.

Rey: Compte.

— —

Lan: Senyor, no se'n trova rastre.
La noya no 'i trova enlloch.

Rey: Y l'Enrich?

Com: Tampoch se l'trova.

Rey: S'ha ficat lo tal minyó.
L'endemá que l'faig ministre,
deixa 'l ministeri ol.
Pero no eixirá la seva;
jo he contret l'obligació,
y la noya ab Bertoldino
se casará, ni que tots
los galans se la emportessin
de la terra al negre fons.

(Se senten plors à dins.)

Que es això?

Com: Plora una dona..

Rey: Mes tragerias! Com hi ha mon,
que ja comenso à cansarme
de las coras de mabot.

— —

Escena 22.

Dits. Marcolfa.

Mar. Ay, senyor!

(Plorant.)

Com: Si es la Marcolfa!

Rey: Que li caura tan gran traitorn?

Mar: Ay, senyor! Quina desgracia!
En Bertoldino....

Com: Si ha mort?

Mar: Potser si, a'n'aquestas horas!

Rey: Jesus! Com ha estat aixo?

Mar: Ha agafat un vol de gruas,
se las ha posat al cos
y se l'han endut enlaire.

Rey: Ja, ja, ja! Si qu'es pitoi!

Mar: A vos us fa molta gracia...

Rey: Perdona.

Mar: Donchs a'mi no.
Perqué cuan ja anava entaire,
se li ha trencat lo cordó,
y ha caigut dins d'un safreig
lo pobre fill del meu cor,
que no crech qu'he conti. Ara
lo portan aqui mitj mort,
ab set cotellas trencadas
que no respira ni's mou.

Rey: Si qu'ha estat ~~ferida~~ desgracia!
Que's vegi quant feriti pot,
que'l portin corrents - Rey, pobre
Bertoldino del meu cor!

Con: Ja l'entran.

Rey: Ab mott cuidado.

Mar: Ja no guardará me porch.

—

Escena 23

Dits. Quatre homes que portan
dins a Bertoldino, tots en una litera

Rey: Deixeulo aquí ab molt cuidado,
Mar: Si mi te respiració.

(Aratanni á la litera.
los homes son fora.)

Rey: Bertoldino....
Mar. No contesta.
Rey: Curará, no tinguen pó:
Que l'avisi á tots los metjes
de la ciutat. Los vull tots.

(Surten los nobles corrents.)

Que l'avisi al sabi Hermini,
que 'es el seu cuarto.
Com. Hi vaig jo.

Rey. Que deixi las sargantanas,
perque a cas que convé mott.
Com: (Hi vaig jo, que vull parlarli
de cami, perque 'l favor
me fasi, de que 'ls ciencia
ni engiponi allo dels noys.)

(Se'n va)

Rey: No 't traitornis, qu'ara 'ls metjes
fe 'l poran bens y bo.
Mar: Deu hovulga.
Rey: Ja s'acaban.
Deixemlos está aqui 'ls
qu'a vegadas dihen coras
que no pot sentir tothom.

(Se'n va ab Marcolfa)

Escena 24.

Compte. Hermini. (vestit ab toga)
Bertoldino (à la litera)

— —

Com: Donchs a vos us ho encarrego.
Her: Veure' si trovo manera.
Com: Si 'l hi treyen la fal-lera
cinch mil dobles us entrego.
Her: Potser la mort li treurà.
Com: Ca! Per ço eitich prenent midas.
Los pimples tenen set vidas
com los gats. No 'l morirà.
Her: Jo hi faré lo que hi 'sabré
Com: Perque 'l mori?
Her: Perqué us deixi
la noya en pau, y accedeixi
à casarse ab qui hi convé.
Com: Me 'n vaig que fa res aqui

los metjes.

Her. Los demés sabis.
Mott grans serán los agravis
del mal, si no 'n pot surti.
(El rompte se'n va)

Escena 25.

Hermini: Metjes, ab toga y birrete
carregats de llibres, peringas, ampolles y
pots.

Her: Deu vos guart, sabis doctors.
Un dlet: Y a'vos tambe, gran Hermini.
Her: S'ha pres aqui'l determini
de fervos venir, senyors,
per un tal de gravetat
qu'ara acaba de succehi

Posem lo malalt aquí.

(Colocan la camilla al mitj y
forman rotllo.)

Y ara ab gran solemnitat
ja qui al nostre fino bo
cap reliquia queda oculta,
podrem teni una consulta.

Met: Bé, entenem. Qui ho paga aixo?

Her: Jo 'n reiponch y ho paga l'rey.

Met: Aixis tirem endavant.

Her: Al pacient anem mirant
iegons prevé nostra lley.

(Abaixantse)

Bertoldino! Crech, per sort,
que tot se podrá compondre.
Noy!

(Incorporantse)

Ber: Home, no us puch respondre,
Que no veyen que so mort.?
Her. Diu qu'a mort, mes jo no ho crede.
No és mort, home. Veyam, girat.
Mortus és qui non respirat,
y ell respira sens ofech.
Que opinen?
Met. Quan ell ho diu,
bé sabrá si es mort o no.
Her. No ho admeto, no senyó.
Vols un trago?
Ber. Vinga.
Her. Es viu.
Ja temim averiguat
que no es mort, per ditpa grata.
Met: Aquet sabi es molt sabata.
Her: Busquem de que está atacat.

Bertoldino.

Ber. Que volen?

Her. Que t'ha pasat?

Ber. Gu'he caigut.

Her. Y a'quina part has rebut?

Ber: Busquemne y m'ho trovaren.

Her: Acorten a'examinar.

(Les metjen l'agrupan y examinan

a Bertoldino.)

Parla, ó al minpo t'enfonias.

D'hont has rebut?

Ber. De las llonias.

Her. (Despres d'examinarlo)

De las llonias estás ia'.

Ber: Potic'e un pich mes amunt.

Her. (Idem)

Tot funciona iem travall.

Mer: Potié es un pich mes avall.

Her. (Ydem)

Mes avall tot está al punt.

Ber. Bé, doncs buquenho; no ho sé.

M' he fet malbé alguna cosa.

Her: (Al rabi)

Gran problema se'ns proposa.

Que es sembla que hi ha quefe.'?

Met. Jo li daria la sua.

Her. No es cal de remeys tant vius.

Met: Potié'l pastor de Darnius.

Her: Si crech que já es mort temps há.

Met: Y provar l'allet de burra?

Her: Per de aixó.

Met: Si se'n agrada.

Her: La medicina indicada

fora donarli; una burra,

perquè 'l picot no te 're
y lo que fa es lo ganduf.
Met: Rato ha que ho veig qu'es
un taut,
pero no 'l ha de sabé.
Hem de dir qu'estava mal
y que l'hem salvat noraltres.
Ab aixó uns remeys ó altres
receptarli crech que cal.
Her. Deixeume recepta'm,
que 'm guanyaré una ganyeta.
Aliat noy.
Ber: Si estich a dieta,
y estich a punt de morir.
Her: No veus que fa t'hem curat?
Ber: Aixo fa es un altre cosa.
Her: Escolta ara 'l que 'l dispora

per deiparte ben salvat.

(Bertoldino salta de la litera.)

Be' saltas prou diligent.

Ber: Com dihen que ya estich bo.
Si tinch de dirbosho, jo
may m'he trovat malament.
Mes com he vist gracatal
de corre y ficarme al llit,
y'ls plors de la mare; he dit;
Vaja! dech estar mott mal.

Her: (Guanyarem las mis mil dobles,
que'l compte Robert acaba
d'oferirme.) Estás mott grave!

Ber. (espantat)
De debo?

Her: Los tractes nobles
que aqui' a la cort t'han donat

t'han malmes la calavera,
y ara 't trovas de manera
que't veyem atrotinat.
T'hem curat per un moment
mes ¡alas no ets comprárlas,
macus, macula sunt maribus
requiescat in pace, amen.

(Al metge.)

No el aigo?

Met: Ni mes, mi menos.

Her: Ja ho sentí.

Ber: Ay, pobre de mi!
Ja renegan en llati.

Her: Fon mal necessita frenos.

Bueno la mort?

Ber. Que no vinga.

Her. Doncs tan remey es ben clá.

La ciencia te'l pot dona,
y es, casarte ab la Dominga.'
Ella es dona de salut
y te la portará a' casa,
si no l'avols, y fás l'ase,
ja'ls abs que 't toca; cucut.'

Ber: Y la Palmira?

Her. Tá sort
es deixarla.

Ber: Donchs facita.
Si tambe m'ha d'enterra,
no'n fa res d'un marit mort.

Her: Es dir que prens l'altre?

Ber: Vinga.

Her: Ja es tich coronat de gloria!

Ber. Res de Palmira!

Her. Victoria!

Ber. Y que'm portin la Dominga.

Escena 25

Dits. Marcolfa.

Mar. La Dominga vols, fill meu?

(Abraçantlo)

Ber. Com que diu que o'ns'ho'm moro.

Her. Vaya!

Mar. D'alegria ploro.

Ja tinch nora del bras meu.

Ber. Per so'ja m'agrada, ja.

Deu n'hi dó dela Dominga.

Escena 26.

Dits. Rey. Reina. Compte.

Rey: Com està?

Mar: Sa attera vinga.
Gran motiu de goig hi ha!
Ja renuncia en Bertoldino
a tenir tant noble esposa,
y ab dreta raho's dispora
a seguir son baix destino.

Rey: Es aixo cert?

Ber: Ja està dit.

Rei: Nos dónas una alegria.

Rey: No vull que s'acabi 'l dia
sense que ab festa y burgit,
se celebri 'l casament
de la flamanta parella;
que 'bengui al bibe al moment,
y junts tots en professó
al camp nos dirigirem,

y ai n' el camp celebrarem
aquesta rustica unió.
Fii, compte, envia missatge
á la Palmira y l'Enrich.
y aná Bertoldino amich
avant, d'empendre lo viatje,
vull que'm digui qui va sé
que't va afectá de la Palmira.

Ber: Un Duch que tot ho regira.

Mar: Y qué creeh que no m vol bé.

Rey: Lo Duch del Castell?

Ber: Aixó.

Rey: Qué me'l buguin desseguida
Ja pagará la partida
sens qué li valgui 'l plo.

(Lo compte se'n va.)

Y ara la festa.

Mar: Anem, fill:

Ber: Bé'ns darem un bon dinà.

Rey: Sí.

Ber: Per ço que per cara
no corre'l ventre en perill.

(Se'n van tots.)

Quadro.

— —

Campsinya, vitoriament.
adornada. A un costat
un altar ab flors.

— —

Escena 27.

Desfila la comitiva dela cual formant
part. lo Rey: la Reina. Nobles.
Aldeanos, lo Bisbe, Escolans.
etc.

— —

al final Bertoldino y Dominga,
dalt d'un carro deblat. Al acabarse
la professó baixan del carro. — — —
Marcolfa y Estornells, surten derrera
de ells.

— — —

Est. Que viuran los nuvis!
Tots: Viuran!
Ber: Que'ns fan los aspergis ara?
Rey. No's farà la boda encara,
puig avans de tot vull que ixquen
castigats tots los traidors.

Escena 28.

Dits. Compte. Duch. detras,
Palmira. Enrich.
Guardias.

Comp: (Surtint ab lo Duch pres)

Aquí está'l que conspirava.

Du: Ja veig que m'equivocaba.

Sigueu ab mi piadós.

Rey: Ja he fet un de prou clemencia.

Du: Altre cop cap al desterro?

Rey: Pres y carregat de ferro

a'esperar justa setencia.

(Los soldats se l'emporten.)

Enr: (Surtint al Palmira.)

Será cert qué 'ns perdoneu?

Rey: Us perdono, y per sogra

que no us puguin mal porá

demá sens falta us caseu.

Pal: Jo de goig me desatino

Ber: Ay, que jo ja tinch rasera.

Rey: Lo senyor bisbe allá espera.

Caiem ara en Bertoldino.

Mar: Y puig ja ra pau no arriva,
deuli tots la enhorabona,

Ber: Gracias per mi y per la dona.

Tots: Viva en Bertoldino.

Viva!!

(Tots agitan barratinas y mo-
radors: lo Rey porta a'Bertol-
dino al altar. La Reina
à Dominga. Grupo. Feli.)

Fin de la comedia.

Copisteria del
Teatro Romea.